

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนางานกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 9 ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. สภาพการจัดการศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 9
2. โครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
3. ขอบข่าย ภารกิจกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา
4. แนวคิดหลักการเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา
5. แนวคิดหลักการเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผล
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

สภาพการจัดการศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 9

ในปีพุทธศักราช 2546 ได้มีการปฏิรูประบบราชการใหม่ ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีการยุบกรมต่าง ๆ และตั้งกรมใหม่ขึ้น โดยสำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษาที่ 10 ได้ปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ใหม่ และได้เปลี่ยนชื่อเป็น สำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 7 มีผู้อำนวยการสำนักผู้ตรวจราชการเป็นหัวหน้าสำนักงาน และปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ช่วยผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ ประจำเขตตรวจราชการที่ 7 สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และได้เปลี่ยนชื่อเป็นสำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 9 ในวันที่ 21 กันยายน 2547 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งเขตตรวจราชการที่ 9 มีพื้นที่รับผิดชอบครอบคลุมถึง 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดยโสธร จังหวัดสกลนคร จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดนครพนม จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งมีจำนวนเขตพื้นที่การศึกษาทั้งสิ้น 21 เขตพื้นที่การศึกษา มีจำนวนโรงเรียนที่เปิดให้บริการในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งหมด 2,864 โรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 38,339 คน มีนักเรียนที่รัฐจะต้องจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ จำนวน 692,594 คน (สำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 9, 2547)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ตามนัย มาตรา 43 และมาตร 81 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 สรุปความได้ว่า “รัฐต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” และกำหนดให้รัฐต้องมีกฎหมายว่าด้วยการศึกษาเป็นการเฉพาะ เป็นเหตุให้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เพื่อเร่งรัดการจัดการศึกษาให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเท่าเทียมกัน ในการเข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ให้ได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย กับทั้งจัดให้บุคคล ครอบครัว องค์กรและสถาบันต่าง ๆ ในสังคมมีสิทธิและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษา ทุกระดับและประเภท การศึกษา ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก ในระบบบริหารและการจัดการศึกษา ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยให้มีเอกภาพในเชิงนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งส่งเสริมให้เอกชนร่วมจัดการศึกษาและให้มีความเป็นอิสระ ในการบริหารจัดการ ภายในการกำกับดูแลของรัฐ มีกระบวนการผลิต การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพ และการพัฒนาครู ณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องและให้มีคุณภาพมาตรฐาน ที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง หลักสูตรต้องให้มีความต่อเนื่องเชื่อมโยง มีความสมดุล ในเนื้อหาสาระทั้งที่เป็นวิชาการ/ วิชาชีพ และวิชาว่าด้วยความสัมพันธ์กับทั้งให้มีความสอดคล้อง และมีความหลากหลาย โดยให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ และมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิต ของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถ เรียนรู้และพัฒนาตนได้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษา ต้องส่งเสริม ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ให้เป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอด ชีวิต ทั้งนี้ต้องมีระบบการจัดสรรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล กับทั้งระดมทรัพยากรและการลงทุน ด้านงบประมาณการเงินและทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบัน ทางศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นและต่างประเทศมาใช้ในการจัดการศึกษา และจัดสรร งบประมาณแผ่นดิน ให้กับการศึกษาในฐานะที่มีความสำคัญสูงสุด ต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของ ประเทศ ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต จัดให้มี เงินทุนสนับสนุนการผลิต และมีการให้แรงจูงใจแก่ผู้ผลิต และพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ตลอดทั้งจัดสรรคลื่นความถี่ สื่อตัวนำและโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นต่อการส่งวิทยุกระจายเสียง

วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคม และการสื่อสารในรูปแบบอื่นเพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษาศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ตามความจำเป็นเพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุด คือ ผู้เรียนมีคุณภาพเป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข เป็นทรัพยากรสำคัญในการพัฒนาประเทศสู่สังคมคุณภาพ สังคมเอื้ออาทร สังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งภูมิปัญญาไทย สามารถแข่งขันในสังคมโลก

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในวันที่ 6 กรกฎาคม 2546 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2546 ซึ่งมีผลให้ยกเลิกกฎหมายเกี่ยวกับโครงสร้างของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้ ยกเลิกพระราชบัญญัติคณะกรรมการการประถมศึกษา พ.ศ. 2523 และยกเลิกพระราชบัญญัติคณะกรรมการการประถมศึกษา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2536 ซึ่งในกฎหมายดังกล่าวได้แบ่งส่วนราชการของกระทรวงศึกษาธิการออกเป็นระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง ระเบียบบริหารราชการเขตพื้นที่การศึกษา และระเบียบบริหารราชการในสถานศึกษาของรัฐ ที่จัดการศึกษาระดับปริญญาที่เป็นนิติบุคคลซึ่งมีรายละเอียดการแบ่งส่วนราชการ ดังนี้

1. สำนักงานรัฐมนตรี
2. สำนักงานปลัดกระทรวง
3. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
4. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
6. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

มีหัวหน้าส่วนราชการขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ มีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นกรม และในหมวดสองแห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดระเบียบบริหารราชการเขตพื้นที่การศึกษา ตามมาตรา 33-39 ตามรายละเอียด ดังนี้

การแบ่งส่วนราชการ ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ให้จัดทำเป็นประกาศกระทรวงสำหรับสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น ให้แบ่งส่วนราชการเป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา แต่ละเขตพื้นที่ศึกษากำหนด และหลักเกณฑ์ในกฎกระทรวง และสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีฐานะเป็นนิติบุคคล เมื่อยุบเลิกให้ความเป็นนิติบุคคลสิ้นสุดลง

นอกจากอำนาจหน้าที่ข้างต้นแล้ว ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. อำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการศึกษา และพัฒนาสาระหลักสูตรการศึกษา

ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. อำนาจหน้าที่ในการพัฒนางานด้านวิชาการ และจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาร่วมกับสถานศึกษา

3. รับผิดชอบในการพิจารณาแบ่งส่วนราชการ ภายในสถานศึกษาของสถานศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

4. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด

ให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของสำนักงาน ให้มีรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการรองจากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และให้มีอำนาจหน้าที่ตามที่ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามอบหมาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. จัดทำนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายมาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของท้องถิ่น

2. วิเคราะห์จัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษา และหน่วยงาน ในเขตพื้นที่การศึกษาและแจ้งจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้หน่วยงานข้างต้นทราบและกำกับตรวจสอบติดตามการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานดังกล่าว

3. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

4. กำกับดูแล ติดตามประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษา

5. ศึกษาวิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

6. ประสานการระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการจัดและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

7. จัดระบบประกันคุณภาพการศึกษา และประเมินผลสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

8. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาของสถานศึกษาของเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา

9. ดำเนินการและประสาน ส่งเสริมสนับสนุน การวิจัยและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

10. ประสานส่งเสริมการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการ และคณะทำงานด้านการศึกษา

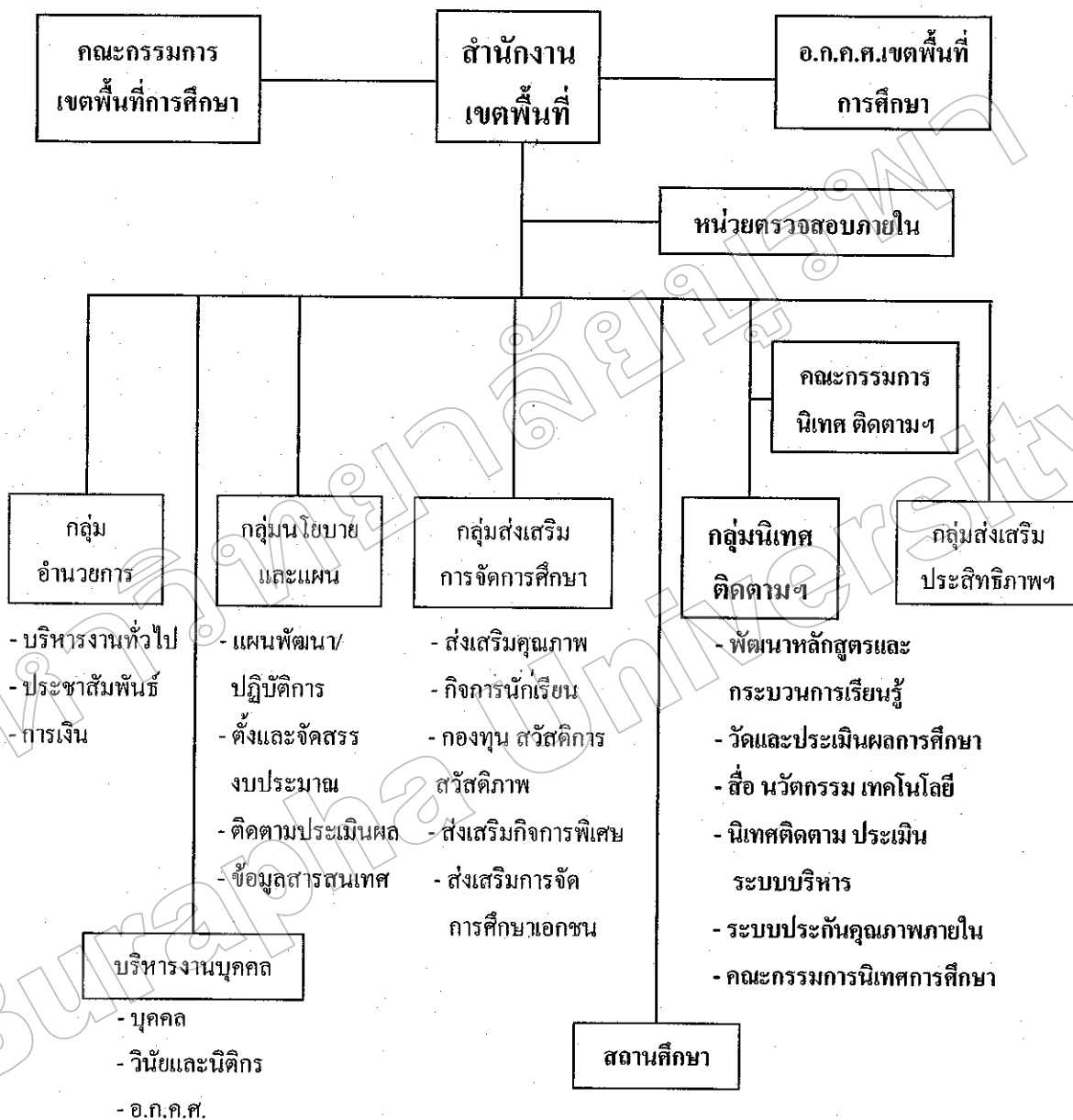
11. ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไปกับองค์กร หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะสำนักงานผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการในเขตพื้นที่การศึกษา

12. ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการภายในเขตพื้นที่การศึกษา ที่มีได้รับมอบให้เป็นหน้าที่ของผู้ใด โดยเฉพาะ หรือปฏิบัติงานอื่นตามที่มอบหมาย

โครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

จากผลบังคับของพระราชบัญญัติและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดให้มีเขตพื้นที่การศึกษาในเบื้องต้น จำนวน 175 เขต ทั่วประเทศ และกำหนดโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ ซึ่งประกอบด้วย 6 กลุ่มงาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 ข) ตามโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ดังภาพที่ 2

โครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ภาพที่ 2 โครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

กลุ่มอำนวยการ

งานกลุ่มอำนวยการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร การประสานงานและให้บริการสนับสนุนส่งเสริม ให้กลุ่มภารกิจงานต่าง ๆ ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สามารถบริหารจัดการ และดำเนินงานตามบทบาทภารกิจ อำนาจหน้าที่ได้อย่างเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล บนพื้นฐานของความถูกต้อง และโปร่งใสตลอดจนสนับสนุนและให้บริการข้อมูลข่าวสาร เอกสารสื่อ อุปกรณ์ทางการศึกษา และทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการศึกษาแก่สถานศึกษา บริหารจัดการได้อย่างสะดวกคล่องตัว มีคุณภาพ ประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงาน

1. เพื่อให้บริการ สนับสนุน ส่งเสริม ประสานงานและอำนวยการให้การปฏิบัติงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ
2. เพื่อให้การบริหารงานงบประมาณและทรัพย์สินของเขตพื้นที่การศึกษา เป็นไปด้วยความถูกต้อง โปร่งใส ประหยัดและคุ้มค่า
3. เพื่อให้บริการและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและผลงานที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในสังกัดต่อสาธารณชน ก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ การดำเนินงาน เกิดความเลื่อมใสและศรัทธา และให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา

กลุ่มบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคลในเขตพื้นที่การศึกษา เป็นมาตรการจูงใจให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของหน่วยงาน โดยยึดหลักการกระจายอำนาจ ระบบคุณธรรมและหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้การบริหารจัดการมีความคล่องตัว เกิดความอิสระในการปฏิบัติงานภายใต้กฎหมาย ระเบียบปฏิบัติผู้ปฏิบัติงานได้รับการพัฒนา มีความรู้ความสามารถ มีขวัญกำลังใจนำไปสู่การบริการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามหลักการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงาน

1. เพื่อให้การดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคล ถูกต้อง รวดเร็ว เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล สนองต่อความต้องการของหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษา
2. เพื่อส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถและมีจิตสำนึกในการปฏิบัติภารกิจที่รับผิดชอบ ให้เกิดผลสำเร็จตามหลักการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์
3. เพื่อส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานเต็มตามศักยภาพ โดยยึดมั่นในระเบียบวินัย จรรยาบรรณ อย่างมีมาตรฐานแห่งวิชาชีพ

4. เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานได้มาตรฐานวิชาชีพ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

กลุ่มนโยบายและแผน

เป็นหน่วยงานที่ส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานในเชิงนโยบาย ให้สถานศึกษา จัดการศึกษาเป็นไปตามนโยบายและมาตรฐานการศึกษาชาติ มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานตามยุทธศาสตร์เป็นสำคัญ (Strategic Result Based Management: RBM.) ใช้ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ (Strategic Performance Base Budgeting: SPBB.) โดยเน้นความโปร่งใส ทันสมัย ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ชีดหลัก การมีส่วนร่วม (Participation) การบริหารที่สนับสนุนที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School - Based Management) โดยมีกระบวนการวางแผนการดำเนินการตามแผน การกำกับติดตามผล อย่างเป็นระบบ

วัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงาน

1. เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษา ของเขตพื้นที่การศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสามารถสนับสนุน ส่งเสริมการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย
2. เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถพัฒนายุทธศาสตร์ในการบริหารและการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา

งานส่งเสริมการจัดการศึกษา เป็นงานที่สนับสนุนและส่งเสริมให้สถานศึกษา ในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา สามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการบูรณาการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ไปสู่การศึกษาตลอดชีพ นำแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ใช้ประกอบการเรียนการสอนส่งเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิตให้สมบูรณ์ จัดสวัสดิการ สวัสดิภาพและกองทุนเพื่อการศึกษา ที่จะเป็นการช่วยเหลือผู้เรียนปกติ ด้อยโอกาส พิการ และมีความสามารถพิเศษ อีกทั้งส่งเสริมให้บุคคล ครอบครัว สถาบัน ศาสนา สถานประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชนร่วมจัดการศึกษาที่จะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้เรียน

วัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงาน

1. เพื่อส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ให้เป็นศึกษาตลอดชีวิตภายใต้ความร่วมมือของบุคคล ครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน

2. เพื่อส่งเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิต ผู้รับบริการทางการศึกษา ให้สมดุลย์ โดยส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดอาหารกลางวัน อาหารเสริม และเพื่อส่งเสริมให้มีจริยธรรม คุณธรรม วินัย โดยเน้นกีฬา นันทนาการ ลูกเสือ-ยุวกาชาด และการปฏิบัติตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

3. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดสวัสดิการแก่ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้รับบริการ ด้วยการระดมทรัพยากรจากทุกฝ่าย

4. เพื่อส่งเสริมกิจการพิเศษ ที่เป็นการสร้างความมั่นคงและประสานเครือข่ายทุกระดับ ไปสู่การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา

เป็นหน่วยงานที่สร้างความเข้มแข็งการบริหารด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปให้แก่สถานศึกษา และหน่วยงานการศึกษา ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ อันจะนำไปสู่คุณภาพ การศึกษา บุคลากรในกลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ประกอบไปด้วยผู้มีประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการเป็นพิเศษมีหน้าที่ช่วยให้การบริหารจัดการของสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักการบริหารที่ใช้ กระบวนการประสาน ส่งเสริมสนับสนุน เพื่อนำนโยบายสู่การปฏิบัติ กระบวนการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และรายงานผลทางการบริหารจัดการ และมุ่งศึกษาวิเคราะห์วิจัย แสวงหา และจัดทำนวัตกรรม รูปแบบมาตรฐานเทคนิควิธีการและเครื่องมือในการบริหารจัดการ

วัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงาน

1. เพื่อช่วยเหลือผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา บริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อประสาน ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งสามารถบริหารจัดการทั้งด้านการบริหารงานบุคคล การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณและการบริหารงานทั่วไป โดยยึดการบริการที่ใช้สถานศึกษาเป็นฐาน (School-Based Management: SBM)

หน่วยตรวจสอบภายใน

หน่วยตรวจสอบภายใน เป็นหน่วยงานควบคุมภายในของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย ที่กำหนดไว้เป็นเครื่องมือ ของผู้บริหาร ในการส่งสัญญาณเตือนความเสี่ยง ที่ทำให้หน่วยงานปฏิบัติไม่บรรลุเป้าหมาย การตรวจสอบภายในที่เพียงพอมีการสอบทานที่ดี สามารถที่จะทำให้การใช้ทรัพย์สินของทาง ราชการ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมีประสิทธิภาพ ประหยัดและโปร่งใส

วัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงาน

1. เพื่อให้หน่วยงานมีระบบควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล
2. เพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารมิให้เกิดความเสี่ยงที่จะทำให้งานงานเขตพื้นที่ และสถานศึกษาปฏิบัติงานไม่บรรลุเป้าหมาย
3. เพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษามีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล ประหยัด โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้
4. เพื่อสร้างความมั่นใจแก่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในการใช้ทรัพยากรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ สามารถแก้ไขปรับปรุงให้มีความเหมาะสมทั้งระบบการใช้ทรัพยากร ระบบการตรวจสอบและระบบข้อมูลที่ถูกต้อง เชื่อถือได้

กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นกลุ่มงานดำเนินการเกี่ยวกับการนเทศการศึกษาวิเคราะห์ วิจัย ติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการพัฒนาระบบการบริหารจัดการและการจัดการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการเรียนการสอน ได้อย่างมีคุณภาพได้มาตรฐานเท่าเทียมกันโดยยึดโรงเรียนเป็นฐาน ส่งผลให้ผู้เรียนทั้งในระบบนอกระบบและตามอัธยาศัย เกิดการเรียนรู้ตาม วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 ก)

วัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงาน

1. เพื่อให้มีแนวทางการนิเทศ การบริหารและการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา
2. เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา และจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ
3. เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษา มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามมาตรฐาน การศึกษาชาติ
4. เพื่อส่งเสริมการพัฒนา การวัดและประเมินผลการจัดการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ให้มีคุณภาพ
5. เพื่อพัฒนาระบบการนิเทศติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการบริหารจัดการศึกษา
6. เพื่อส่งเสริมการศึกษาวิจัยและพัฒนาให้เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษามีคุณภาพ ได้มาตรฐาน

ขอบข่าย/ภารกิจกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

1. กลุ่มงานพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระบวนการเรียนรู้

1.1 งานส่งเสริมพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย การศึกษาพิเศษ ผู้ด้อยโอกาสและ
ผู้มีความสามารถพิเศษ

1.2 งานส่งเสริมพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3 งานศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้

2. กลุ่มงานวัดและประเมินผลการศึกษา

2.1 งานส่งเสริมการวัดผลและประเมินผลการศึกษา

2.2 งานส่งเสริมและพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลการศึกษา

2.3 งานติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการวัดและประเมินผลการศึกษา

2.4 งานทดสอบทางการศึกษา

3. กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

3.1 งานส่งเสริม พัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

3.2 งานศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทาง

การศึกษา

4. กลุ่มงานนิเทศ ติดตามและประเมินผลระบบบริหารและการจัดการศึกษา

4.1 งานส่งเสริมและพัฒนาระบบการนิเทศและการจัดกระบวนการเรียนรู้

4.2 งานส่งเสริมสนับสนุน เครือข่ายการนิเทศของเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และชุมชน

4.3 งานนิเทศ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการบริหารและการจัดการศึกษา

ขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา

4.4 งานศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัยการพัฒนาระบบบริหารและการจัดการศึกษา

5. กลุ่มงานส่งเสริมพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

5.1 งานส่งเสริมการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

5.2 งานตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษา

5.3 งานส่งเสริมและประสานงานการประกันคุณภาพภายในและภายนอกสถานศึกษา

5.4 งานศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา

6. กลุ่มงานเลขานุการคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศการศึกษา

6.1 งานพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ

6.2 งานวางแผนการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศการศึกษา

6.3 งานรายงานผลการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศการศึกษา

แผนภูมิแสดงขอบข่าย/ภารกิจ ของกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

ภาพที่ 3 แผนภูมิแสดงขอบข่าย/ ภารกิจ ของกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา

กลุ่มงานพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระบวนการเรียนรู้

เป็นกลุ่มงานที่รับผิดชอบในด้านการส่งเสริม และพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย แก่สถานศึกษา ร่วมทั้งการศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย และพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ ในเขตพื้นที่การศึกษา ตามกรอบภาระงาน ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 แผนภูมิแสดงขอบข่าย/ ภารกิจ กลุ่มงานพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและ กระบวนการเรียนรู้

1. งานส่งเสริมพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยการศึกษาพิเศษ ผู้ด้อยโอกาสและผู้มีความสามารถพิเศษ

ขั้นตอนและแนวทางการปฏิบัติ

1.1 ศึกษา นโยบายของรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานรวมทั้งวิเคราะห์แนวโน้มและทิศทางในการจัดการศึกษาปฐมวัย การศึกษา พิเศษ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความสามารถพิเศษ

1.2 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย การศึกษาพิเศษผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความสามารถพิเศษทั้งในและต่างประเทศ

1.3 ส่งเสริมและสนับสนุนในสถานศึกษา มีความพร้อมในการจัดการศึกษาปฐมวัย การศึกษาพิเศษผู้ด้อยโอกาสและผู้มีความสามารถพิเศษ ในรูปแบบที่เหมาะสมกับศักยภาพ ของสถานศึกษา โดย

1.3.1 พัฒนาคู่มือบริหารให้มีความรู้ความเข้าใจ สามารถจัดการศึกษาปฐมวัย การศึกษาพิเศษผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความสามารถพิเศษ และดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนา หลักสูตรได้

1.3.2 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย การศึกษาพิเศษ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความสามารถพิเศษ

1.4 นิเทศติดตามและประเมินผล การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยการศึกษาพิเศษ ผู้ด้อยโอกาสและผู้มีความสามารถพิเศษ และให้ความช่วยเหลือสถานศึกษาในด้านการพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

1.5 ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่จัดการศึกษาปฐมวัยการศึกษาพิเศษ ผู้ด้อยโอกาสและผู้มีความสามารถพิเศษ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. งานส่งเสริมพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขั้นตอนและแนวทางการปฏิบัติ

2.1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2.2 ศึกษารวบรวมข้อมูลและจัดทำระบบสารสนเทศ รวมทั้งส่งเสริมให้สถานศึกษาดำเนินการ ดังนี้

2.2.1 ศึกษาหลักการ แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตร

2.2.2 รวบรวมข้อมูลแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตร

2.3 พัฒนาครู ผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

2.4 ส่งเสริมและสนับสนุน ให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย

2.5 ส่งเสริมและสนับสนุน ให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรเฉพาะด้าน เช่น โรงเรียน 2 ภาษา โรงเรียนตามแนวพุทธ โรงเรียนกีฬา โรงเรียนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โรงเรียนอัจฉริยะ

2.6 ส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาตามอัธยาศัย เช่น Home School การศึกษาที่จัดในสถานประกอบการ ฯลฯ เป็นต้น

2.7 ส่งเสริมและสนับสนุน ให้ครูออกแบบการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.8 ส่งเสริมและสนับสนุน ให้สถานศึกษา พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้ข้อมูล

จากการวิจัยในชั้นเรียนและการนิเทศภายใน

2.9 ดำเนินการนิเทศ กำกับติดตาม การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ของสถานศึกษาและนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนพัฒนา

3. งานศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์วิจัย การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ขั้นตอนและแนวการปฏิบัติ

3.1 ศึกษาสภาพปัญหา งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้

3.2 ดำเนินการวิจัยการบริหารจัดการหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้

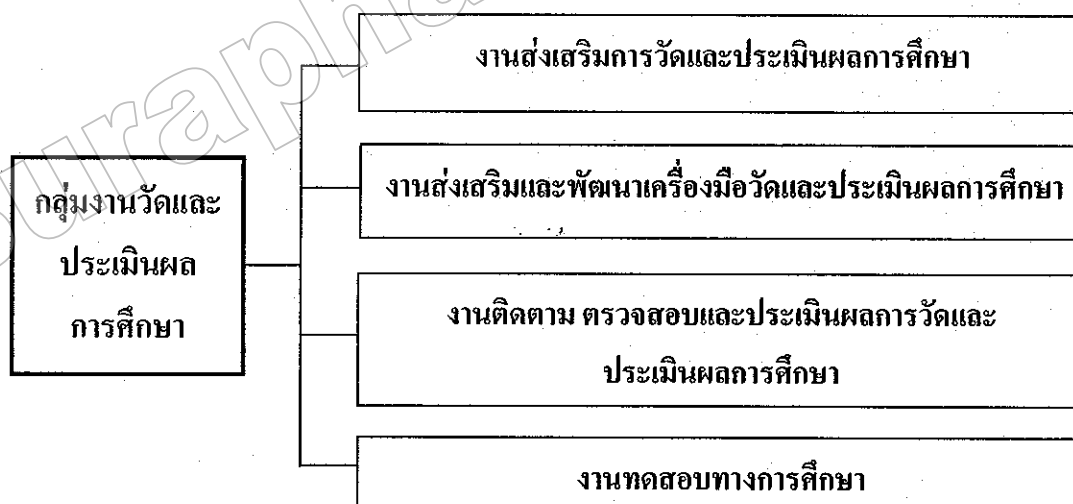
3.3 สนับสนุนการศึกษา วิเคราะห์วิจัยการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการกระบวนการ
เรียนรู้ของครู ผู้บริหารตลอดจนผู้เกี่ยวข้อง

3.4 เผยแพร่ผลงานการศึกษา วิจัย เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และการพัฒนา
กระบวนการเรียนรู้

3.5 นำผลการวิจัย ไปกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนางานบริหารหลักสูตร และ
กระบวนการเรียนรู้

กลุ่มงานวัดและประเมินผลการศึกษา

เป็นกลุ่มงานที่รับผิดชอบในด้าน การส่งเสริมการวัดผลการศึกษาและพัฒนาเครื่องมือ
วัดและประเมินผลการศึกษา รวมทั้งติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการวัดและประเมินผล
การศึกษา ของสถานศึกษาในสังกัด ตามกรอบภาระงาน ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 แผนภูมิแสดงขอบข่าย/ ภารกิจ กลุ่มงานวัดและประเมินผลการศึกษา

1. งานส่งเสริมการวัดและประเมินผลการศึกษา

ขั้นตอนและแนวการปฏิบัติ

- 1.1 ส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเอง โดยศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับวิธีการวัดผลและประเมินผลการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
- 1.2 ส่งเสริมและพัฒนาผู้บริหาร ครู ให้ใช้วิธีการที่หลากหลายในการวัดและประเมินผลในสถานศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย
- 1.3 ศึกษา วิเคราะห์รูปแบบ วิธีการในการพัฒนาแนวทางการวัดผลและประเมินผลในสถานศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย
- 1.4 จัดทำคู่มือการวัดผล เทียบโอนผลการศึกษาลำหรับการศึกษา ในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

2. งานส่งเสริมและพัฒนาเครื่องมือ วัดและประเมินผลการศึกษา

ขั้นตอนและแนวการปฏิบัติ

- 2.1 รวบรวมเครื่องมือการวัดและประเมินผลการศึกษา
- 2.2 ศึกษา วิเคราะห์เครื่องมือวัดผลและประเมินผลที่มีผู้จัดทำแล้ว คัดเลือกให้เหมาะสมกับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา
- 2.3 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการการจัดทำและพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ครอบคลุมด้านต่อไปนี้
 - 2.3.1 เครื่องมือวัดและประเมินผลตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ
 - 2.3.2 เครื่องมือวัดและประเมินผลตามประเภทของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
 - 2.3.3 เครื่องมือวัดและประเมินผลตามสภาพจริง
 - 2.3.4 เครื่องมือวัดและประเมินผลตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์
 - 2.3.5 เครื่องมือวัดและประเมินผลความสามารถในการอ่าน คิด วิเคราะห์ และการเขียนสื่อความหมาย
- 2.4 บริการเครื่องมือวัดและประเมินผลทางการศึกษาแก่สถานศึกษา

3 งานติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการวัดและประเมินผลการศึกษา

ขั้นตอนและแนวการปฏิบัติ

- 3.1 ศึกษาวิเคราะห์ แนวทางในการติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการศึกษา
- 3.2 ดำเนินการ ติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการศึกษา
- 3.3 จัดทำรายงาน การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการศึกษา
- 3.4 เผยแพร่ผลการติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการศึกษา

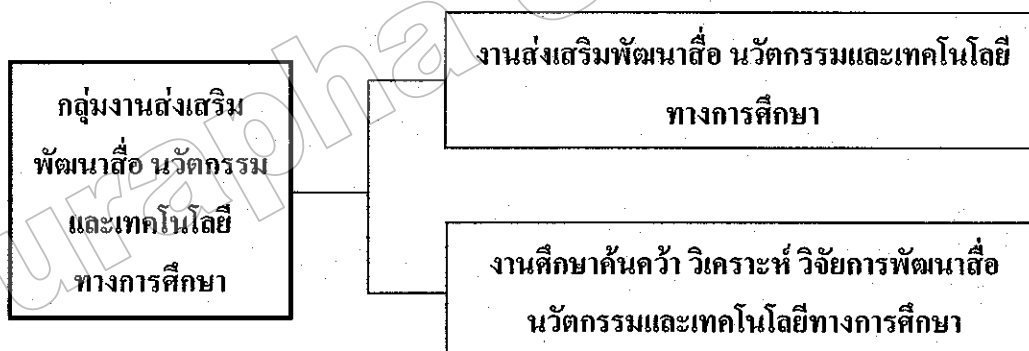
4 งานทดสอบทางการศึกษา

ขั้นตอนและแนวการปฏิบัติ

- 4.1 ศึกษาวิเคราะห์ วิจัย เกี่ยวกับ วิธีการ เครื่องมือวัดและประเมินผลการศึกษา
- 4.2 วางแผนการทดสอบทางการศึกษาให้ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 4.3 กำหนดแนวทางในการทดสอบทางการศึกษา ให้สอดคล้องตามที่กระทรวงศึกษาธิการและสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติกำหนด
- 4.4 ประสานความร่วมมือกับสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ
- 4.5 ดำเนินการทดสอบทางการศึกษาและให้บริการสอบวัดความรู้ ให้กับนักเรียน
- 4.6 พัฒนาค้างข้อสอบมาตรฐานการศึกษา
- 4.7 จัดสร้าง โปรแกรมข้อมูลคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

กลุ่มงานส่งเสริมพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

เป็นกลุ่มงานที่รับผิดชอบในด้าน การส่งเสริม พัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา รวมทั้งศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย พัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ตามกรอบภาระงาน ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 แผนภูมิแสดงขอบข่าย/ ภารกิจ กลุ่มงานส่งเสริมพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

1. งานส่งเสริมพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

ขั้นตอนและแนวการปฏิบัติ

- 1.1 ศึกษาความต้องการสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา

1.2 ดำเนินการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี รวมทั้งสื่อต้นแบบของ
หน่วยงานเพื่อสนับสนุนช่วยเหลือตามความต้องการของสถานศึกษา

1.3 ส่งเสริมและพัฒนาครู ผู้บริหาร ให้มีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาสื่อ
นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

1.4 นิเทศติดตาม และประเมินผลการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี
ทางการศึกษาเพื่อนำผลมาปรับปรุงและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ

1.5 ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริมการใช้สื่อ
นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

1.6 เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

2. งานศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ขั้นตอนและแนวปฏิบัติ

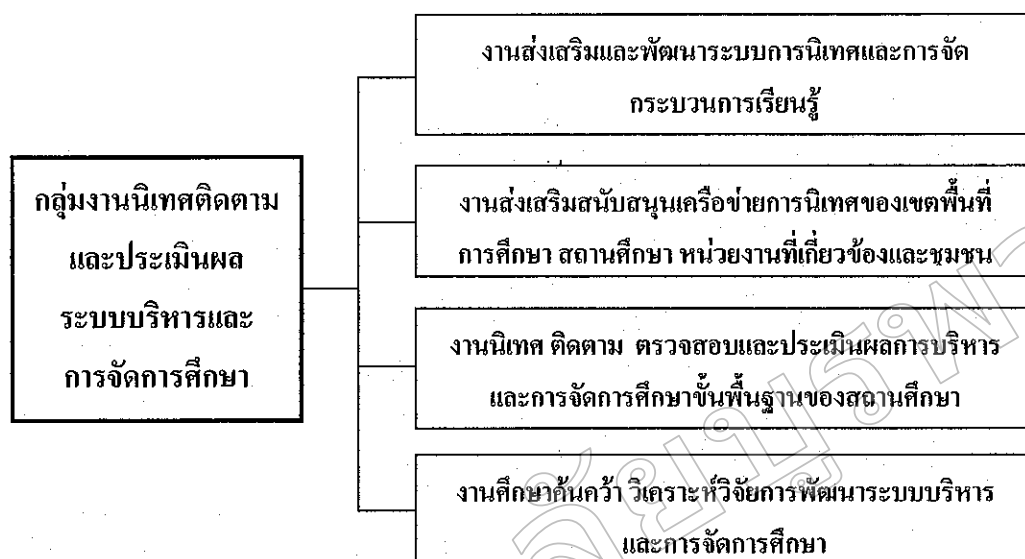
2.1 ศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย เกี่ยวกับการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี
ทางการศึกษา

2.2 วิจัยเพื่อพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ทางการศึกษาให้สอดคล้อง
กับความต้องการของสถานศึกษา

2.3 ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาที่ดำเนินการ ศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย พัฒนา
สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนผลการวิเคราะห์ วิจัย นำไปใช้
และเผยแพร่สื่อ

กลุ่มงานนิเทศติดตามและประเมินผลระบบบริหารและการจัดการศึกษา

เป็นกลุ่มงานที่รับผิดชอบในด้าน การส่งเสริมและพัฒนาระบบการนิเทศและกระบวนการ
การเรียนรู้ และสนับสนุนเครือข่ายการนิเทศ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา หน่วยงาน
ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งนิเทศ ติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการบริหารและการจัดการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ตลอดจนการศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย ระบบบริหารและการจัดการศึกษา ดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 แผนภูมิแสดงขอบข่าย/ภารกิจ กลุ่มงานนิเทศติดตามและประเมินผลระบบบริหารและการจัดการศึกษา

1. งานส่งเสริมและพัฒนาระบบการนิเทศและการจัดกระบวนการเรียนรู้ ขั้นตอนและแนวการปฏิบัติ

1.1 รวบรวม จัดทำ ระบบข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการพัฒนาระบบนิเทศและการจัดกระบวนการเรียนรู้

1.2 ศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ ของการนิเทศและการจัดกระบวนการเรียนรู้

1.3 จัดทำแผนการส่งเสริมและพัฒนาระบบการนิเทศและการจัดกระบวนการเรียนรู้

1.4 ดำเนินการนิเทศโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และโครงการเป็นฐาน ดังนี้

1.4.1 การนิเทศโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เช่น ส่งเสริมฝ่ายบริหารเป็นหลักในการนิเทศภายใน ส่งเสริมครูเป็นผู้สร้างกัลยาณมิตร นิเทศภายใน ส่งเสริมเครือข่ายการนิเทศครูต้นแบบ ครูแกนนำ ผู้ปกครอง ชุมชน และภูมิปัญญา ส่งเสริมกรนิเทศภายนอก รวมทั้งส่งเสริมการนิเทศที่มีการรวมพลังจากทุกฝ่าย

1.4.2 การนิเทศโดยใช้โครงการเป็นฐาน เช่น โครงการนำร่อง (Pilot Study) โครงการร่วมพัฒนา (Joint Project) เป็นต้น

1.5 จัดทำสรุปรายงานผล และเผยแพร่เทคนิคการนิเทศ และการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ประสบผลสำเร็จ

2. งานส่งเสริมสนับสนุนเครือข่ายการนิเทศของเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชน

ขั้นตอนและแนวการปฏิบัติ

2.1 ประสานการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับเครือข่ายการนิเทศในเขตพื้นที่การศึกษา

2.2 จัดทำแผนการส่งเสริมสนับสนุนเครือข่ายการนิเทศในเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

2.3 ดำเนินการและร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาเครือข่ายการนิเทศในรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลาย

2.3.1 พัฒนาห้องเรียน หรือสถานศึกษา ให้เป็นแหล่งเรียนรู้

2.3.2 จัดตั้งและดำเนินการในรูปแบบของเครือข่ายชุมชน

2.3.3 จัดเวทีวิชาการให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2.3.4 จัดเครือข่ายบุคคล เช่น ครูแกนนำ ครูต้นแบบ ครูแห่งชาติ เป็นต้น

2.3.5 จัดทำสรุปรายงาน และเผยแพร่เทคนิค วิธีการ สื่อ เครื่องมือ หรือรูปแบบเครือข่ายการนิเทศ

3. งานนิเทศ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการบริหารและการจัดการศึกษา

ขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา

ขั้นตอนและแนวการปฏิบัติ

3.1 จัดทำระบบข้อมูลข่าวสารสารสนเทศเกี่ยวกับการนิเทศและติดตามการบริหารและการจัดการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน

3.2 ศึกษาวิเคราะห์และจัดทำเกณฑ์ ดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการบริหารและการจัดการศึกษา

3.3 ดำเนินการนิเทศ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการบริหารและการจัดการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา

3.4 สรุปผลการนิเทศติดตามตรวจสอบและประเมินผล และจัดทำรายงานเผยแพร่

4 งานศึกษาค้นคว้าวิเคราะห์ วิจัย การพัฒนาระบบบริหารและการจัดการศึกษา

ขั้นตอนและแนวการปฏิบัติ

4.1 ศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์สภาพปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาระบบบริหารและการจัดการศึกษา

4.2 ดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาระบบบริหารและการจัดการศึกษา

4.2.1 การพัฒนาระบบบริหารและการจัดการศึกษา

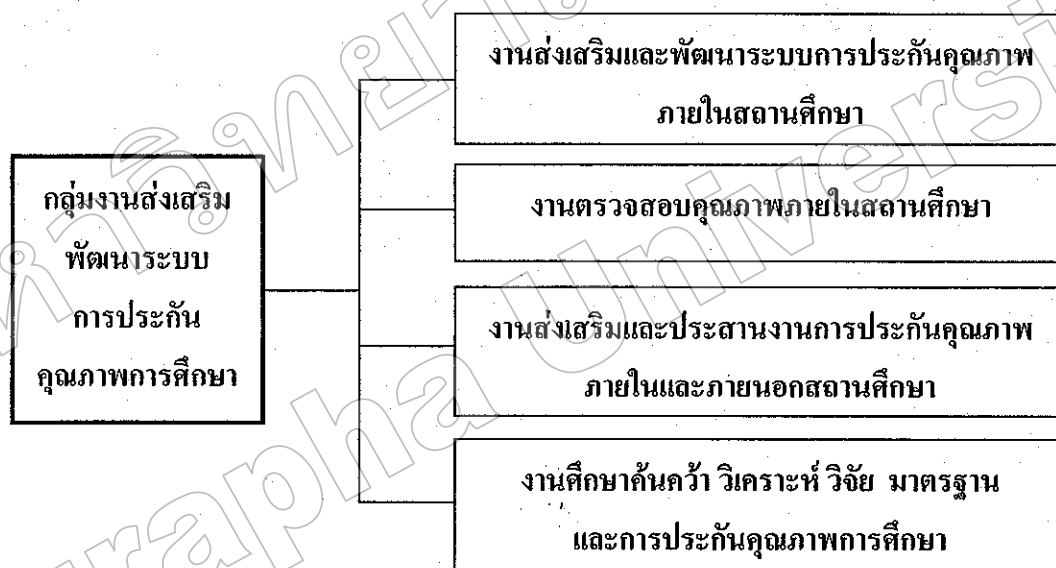
4.2.2 การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล

4.2.3 การพัฒนาเครือข่ายการนิเทศ

4.3 สนับสนุน ส่งเสริม และเผยแพร่การวิเคราะห์ วิจัย เกี่ยวกับการพัฒนาระบบการบริหารและการจัดการศึกษา

กลุ่มงานส่งเสริมพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

เป็นกลุ่มงานที่รับผิดชอบในด้าน การส่งเสริมและพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และประสานงานการประกันคุณภาพภายใน และภายนอกสถานศึกษา รวมทั้งศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัยเกี่ยวกับมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา ตามกรอบภาระงาน ดังภาพที่ 8

ภาพที่ 8 แผนภูมิแสดงขอบข่าย/ ภารกิจ กลุ่มงานส่งเสริมพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

1. งานส่งเสริมการพัฒนา ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ขั้นตอนและแนวปฏิบัติ

1.1 ศึกษาแบบหลักเกณฑ์ วิธีการ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตลอดจนกฎเกณฑ์ระเบียบที่เกี่ยวข้อง

1.2 ศึกษา ค้นคว้า หลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดทำมาตรฐานการศึกษา

แล้วนำมาวิเคราะห์ เปรียบเทียบกับมาตรฐานการศึกษาชาติ และระดับเขตพื้นที่การศึกษา

1.3 ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาสร้างความตระหนัก ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพและการประกันคุณภาพการศึกษาแก่บุคลากรทุกคน

1.4 ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษากำหนดมาตรฐานระดับสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น รวมทั้งการกำหนดตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ในการแปลผลและตัดสินการผ่านมาตรฐาน พร้อมทั้งจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างสถานศึกษา

1.5 ร่วมกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพทั้งระดับเขตพื้นที่ การศึกษา และระดับสถานศึกษา

1.6 ส่งเสริมให้สถานศึกษาจัด สร้าง ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยมีหลักการและแนวคิดอยู่บนพื้นฐานของการปรับปรุงพัฒนา

1.7 นิเทศ ติดตาม การจัด สร้างพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2. งานตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษา

ขั้นตอนและแนวการปฏิบัติ

2.1 จัดทำระบบการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา

2.2 นิเทศ สถานศึกษา เพื่อให้สามารถดำเนินการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพ ภายในสถานศึกษาโดยการประเมินตนเอง

2.3 ร่วมกับสถานศึกษาวิเคราะห์ผลการประเมินเพื่อหาจุดพัฒนา และนำมาเป็น แนวทางในการปรับปรุงสถานศึกษา ที่ยังไม่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์

2.4 จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบ และให้ความช่วยเหลือสถานศึกษาที่ยังไม่ได้ มาตรฐานตามเกณฑ์อย่างเป็นระบบ

2.5 จัดตั้งคณะกรรมการระดับเขตพื้นที่การศึกษา ดำเนินการตรวจสอบ วิเคราะห์ผล การประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อกำหนดนโยบายในการพัฒนาการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา

2.6 จัดทำระบบสารสนเทศผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา

2.7 จัดทำเอกสารเผยแพร่ตัวอย่างสถานศึกษาที่ผ่านเกณฑ์การประเมินมาตรฐานจาก คณะกรรมการระดับเขตพื้นที่การศึกษา

2.8 นิเทศ ติดตามกำกับ สถานศึกษาทุกแห่งให้ได้มาตรฐานตามเกณฑ์

3. งานส่งเสริมและประสานงานการประกันคุณภาพภายในและภายนอกสถานศึกษา ขั้นตอนและแนวการปฏิบัติ

3.1 ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาประเมินตนเอง และจัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา

3.2 พิจารณาให้ข้อเสนอแนะกับสถานศึกษา ในการจัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา

3.3 ประสานงานกับสถานศึกษา ที่มีความพร้อมรับการประเมินภายนอกเพื่อเสนอรายชื่อสถานศึกษา ต่อสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

3.4 ประสานงานกับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) เมื่อถึงกำหนดการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา

3.5 ประสาน ติดตามผลการประเมินภายนอก เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4 งานศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ขั้นตอนและแนวการปฏิบัติ

4.1 ศึกษาวิเคราะห์ วิจัย มาตรฐานการประกันคุณภาพภายในและภายนอกสถานศึกษาของแต่ละหน่วยงาน

4.2 ส่งเสริม สนับสนุนและหรือร่วมกับสถานศึกษาดำเนินการวิจัยมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา

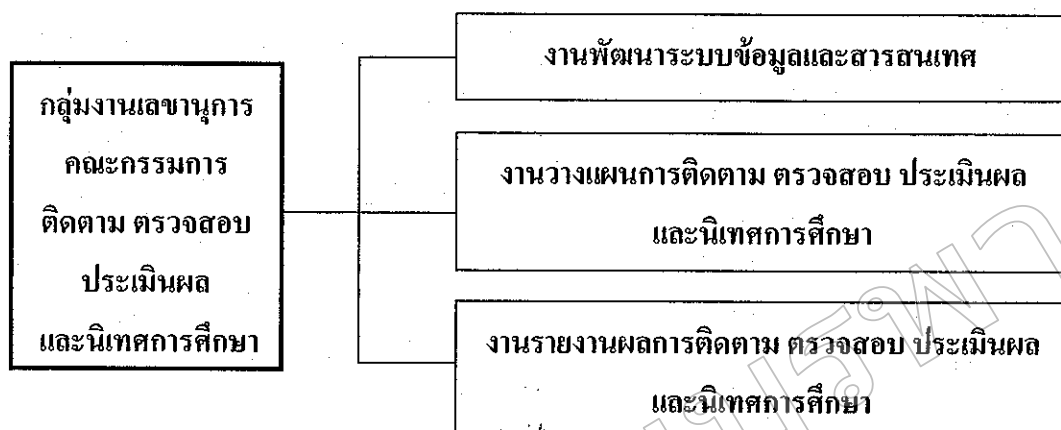
4.3 ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษานำผลการวิจัยมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษามาใช้ในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

4.4 รวบรวมและเผยแพร่ผลการวิจัยมาตรฐาน และการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

4.5 นิเทศ ติดตาม การวิจัยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและนำผลมาใช้ในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

กลุ่มงานเลขานุการคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศการศึกษา

เป็นกลุ่มงานที่รับผิดชอบในด้านการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ ของกล่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา รวมทั้งวางแผนการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศการศึกษา และรายงานผลการติดตาม ตรวจสอบประเมินผลและนิเทศการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ตามกรอบภาระงาน ดังภาพที่ 9

ภาพที่ 9 แผนภูมิแสดงขอบข่าย/ภารกิจ กลุ่มงานเลขานุการคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศการศึกษา

1. งานพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศ

ขั้นตอนและแนวปฏิบัติ

- 1.1 ดำเนินการให้มีฐานข้อมูลด้านวิชาการ บริหารงานบุคคล บริหารงบประมาณ และบริหารทั่วไป ของเขตพื้นที่การศึกษา
- 1.2 รวบรวม วิเคราะห์ และบันทึกข้อมูลทางด้านวิชาการ ด้านบริหารงานบุคคล ด้านบริหารงานงบประมาณ และด้านบริหารงานทั่วไป ในระบบฐานข้อมูล
- 1.3 ปรับปรุงระบบฐานข้อมูลให้ปัจจุบัน
- 1.4 เผยแพร่ข้อมูลในระบบเครือข่ายและ Internet
- 1.5 รายงานผลการวิเคราะห์ ข้อมูลต่อคณะกรรมการ ติดตาม ตรวจสอบและ ประเมินผลและนิเทศการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา

2. งานวางแผนการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศการศึกษา

ขั้นตอนและแนวปฏิบัติ

- 2.1 รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและการจัดการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา
- 2.2 จัดทำแผนยุทธศาสตร์การติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศการศึกษา
- 2.3 เสนอแผนยุทธศาสตร์ต่อคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและ นิเทศการศึกษา

2.4 ประสานงานกับคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศ การศึกษาเพื่อดำเนินการตามแผน

3. งานรายงานผลการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศการศึกษา

ขั้นตอนและแนวการปฏิบัติ

3.1 รวบรวม ประมวล วิเคราะห์ข้อมูลจากเครื่องมือการนิเทศ ติดตาม และ ประเมินผลการบริหารและการจัดการจัดการศึกษา

3.2 จัดทำสรุปและรายงานผลการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศ การศึกษา ต่อคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศการศึกษา

จากโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ขอบข่ายงานและภารกิจของกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา เป็นภาระงานที่จะต้องสนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนาการศึกษาในทุกด้าน ทั้งการบริหารจัดการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนา ด้านวิชาการ พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การนิเทศการศึกษา รวมทั้งวิเคราะห์ วิจัย ตรวจสอบ และประเมินผลการพัฒนา ระบบบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษา เข้มแข็งสามารถให้บริการด้านการศึกษา ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพเท่าเทียมกัน ดังนั้น ผู้ที่ปฏิบัติงานในกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา จะต้องมีความรู้ความสามารถ เหมาะสมกับตำแหน่งและบทบาทหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบ รวมทั้งภาระงานของแต่ละกลุ่มงานจะต้อง สอดคล้องเหมาะสมกับความสามารถของผู้ปฏิบัติ ภาระงานจะต้องไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปจน ไม่สามารถปฏิบัติได้ทันตามกำหนดเวลา หรืออาจทำให้ประสิทธิภาพและคุณภาพของงานลดลง หรืออาจล่าช้าไม่ทันกาล จนก่อให้เกิดความเสียหายต่อทางราชการ และองค์กร

แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษา เป็นความพยายามร่วมกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ ในอันที่จะร่วมมือกันทำงานให้มีประสิทธิภาพ ในการนิเทศการศึกษาจึงจำเป็นที่จะต้องอาศัย แนวคิดเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งมี นักการศึกษาได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาดังนี้

ความหมายของการนิเทศการศึกษา

นักการศึกษาได้ให้คำจำกัดความ หรือให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ ในลักษณะต่าง ๆ กัน ดังนี้

สิทธิศักดิ์ นิระทัย (ม.ป.ป., หน้า 2) ได้กล่าวโดยสรุปว่า การนิเทศการศึกษาเป็นการ กระทำเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือและร่วมมือกับครูและผู้เกี่ยวข้อง ให้สามารถปรับปรุง

คุณภาพการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้

ชาวี มณีศรี (2538, หน้า 15) ได้กล่าวถึงความหมายของการนิเทศการศึกษาว่า การนิเทศการศึกษาเป็นการมองรอบด้าน เข้าใจปัญหาหรือโครงสร้างของงานที่ตนรับผิดชอบอยู่ทั้งหมด ผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศคนอื่นจะต้องเป็นคนได้เด้ามีใจจืด คือต้องเป็นผู้มีประสบการณ์เรียนรู้จากเล็ก ๆ ไปจนถึงงานใหญ่ที่มีความซับซ้อน คลุกคลีกับปัญหา เข้าใจปัญหา และสามารถแก้ปัญหาได้

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538, หน้า 3) ได้ให้ความหมายของการนิเทศไว้ว่า การนิเทศเป็นการกระตุ้นให้การทำงานประสบความสำเร็จ ของผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการทำงานและความร่วมมือระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ เพื่อประสิทธิภาพอันสูงสุดในการเรียนของนักเรียน

วิเชษฐ์ ชนะแก้ว (2545, หน้า 8) ได้ให้สรุปความหมายของการนิเทศการศึกษาว่า การนิเทศการศึกษาเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์และร่วมมือกัน ระหว่างผู้นิเทศกับผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องในการวางแผนงานอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน รวมทั้งเป็นผลให้ผู้รับการนิเทศ มีความก้าวหน้าในวิชาชีพมีขวัญ กำลังใจในการปฏิบัติงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความหมายของการนิเทศการศึกษาดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา คือ การปฏิบัติงานเป็นทีมระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ และผู้เกี่ยวข้องในการให้บริการด้านการศึกษาโดยร่วมมือกันอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาระบบการให้บริการด้านการศึกษาให้มีคุณภาพ เพื่อให้ผู้รับบริการพึงพอใจและบรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่กำหนด ส่งผลให้ทุกฝ่ายในกระบวนการนิเทศเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ

จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา

ในการนิเทศการศึกษาจะต้องกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินการนิเทศการศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีนักการศึกษาได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538, หน้า 9) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า การนิเทศการศึกษามีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาคน พัฒนาคู ช่วยเหลือครู ให้มีความรู้ความสามารถ ในการพัฒนางานด้านหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน การศึกษา ช่วยประสานงานและความร่วมมือให้เกิดความเข้าใจอันดี ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนั้น ยังสร้างความมั่นคงในอาชีพครู สร้างสรรค์กำลังใจให้แก่ครู เพื่อจะได้ร่วมมือกันพัฒนานักเรียนให้เกิดพัฒนาการตามความมุ่งหมายของการศึกษา

สัจ จูทรานันท์ (2529, หน้า 35) ได้สรุปว่า ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา เป็นการพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถ ในการทำงานพัฒนางานสร้างสรรค์วิธีการทำงาน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเพื่อประสานสัมพันธ์สร้างความร่วมมือสร้างความเข้าใจในการทำงาน ร่วมกัน ตลอดจนความเข้าใจระหว่างกลุ่มคนกับสังคม และประการสุดท้ายเพื่อสร้างขวัญและ กำลังใจ สร้างความมั่นใจ ความสบายใจ และกำลังใจในการทำงาน

ซารี มณีสรี (2538, หน้า 22) ได้กล่าวถึงการนิเทศการศึกษาว่า เป็นการมุ่งที่จะช่วยครู ให้สอนดียิ่งขึ้น ช่วยให้เด็กเรียนดียิ่งขึ้น ที่มีความสลับซับซ้อนมากกว่าการนิเทศในวิชาชีพอื่น เพราะการพัฒนาเยาว์ชนจะต้องใช้เวลายาวนานจึงเป็นเรื่องที่จะต้องมีความละเอียดอ่อนมากขึ้น

วิเศษฐ์ ชนะแก้ว (2545, หน้า 10) ได้กล่าวโดยสรุปว่า จุดมุ่งหมายของการนิเทศ การศึกษา คือ การประสานความร่วมมือเพื่อช่วยเหลือและพัฒนากลุ่มคน โดยเฉพาะการพัฒนาครู ให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างสร้างสรรค์ และมีประสิทธิภาพทั้งให้มีขวัญ และกำลังใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้เป็นไปตาม จุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนด

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542, หน้า 6-7) ได้สรุปถึง ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า เป็นกระบวนการทำงานที่มุ่งสู่การปรับปรุง ประสิทธิภาพการสอนของครู สู่เป้าหมายสุดท้ายคือผู้เรียนมีคุณภาพ สมดังจุดมุ่งหมาย ของหลักสูตร ด้วยการพัฒนากลุ่มคนผู้ร่วมงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาครู ให้มีความรู้ ความสามารถเป็นประโยชน์ต่อการทำงาน มีความมั่นใจ มีขวัญกำลังใจ สามารถทำงาน ที่ก่อให้เกิดการประสานสัมพันธ์อันดีที่ปราศจากความขัดแย้ง

กู๊ด (Good, 1973, p. 18) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา ที่มีส่วน ช่วยให้มีความสำเร็จในอาชีพพัฒนาความสามารถของครู เลือกและปรับปรุงวัสดุประสงค์ ของการศึกษาช่วยเหลือและจัดสรรเครื่องมือ อุปกรณ์การศึกษา ช่วยเหลือและปรับปรุงโรงเรียน จากที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้ พอสรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา คือ กระบวนการร่วมมือจากทุกฝ่ายที่มีหน้าที่ให้บริการด้านการศึกษา โดยมุ่งพัฒนาระบบการให้ บริการให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้รับบริการมีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

หลักการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษาเป็นการช่วยเหลือและพัฒนาความสามารถของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในกระบวนการจัดการศึกษา การนิเทศการศึกษาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปฏิบัติ โดยอาศัย หลักการของนักการศึกษาที่ได้เสนอหลักการไว้ดังนี้

1. การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศที่มีการทำงานเป็นขั้นตอน (Steps) มีความต่อเนื่อง (Continuity) ไม่หยุดนิ่ง (Dynamic) และมีความเกี่ยวข้องปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ในหมู่ผู้ปฏิบัติ (Burton & Bruckner, 1965, p. 1034; สัจจ อุทรานันท์, 2529, หน้า 11-14; ชารี มณีสรี, 2538, หน้า 27-28; สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า 11)

2. การนิเทศการศึกษา มีเป้าหมายอยู่ที่คุณภาพของนักเรียน แต่การดำเนินงานนั้น จะกระทำโดยครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้พัฒนาความรู้ความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติงานสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนในชั้นปลาย (สัจจ อุทรานันท์, 2529, หน้า 11-14; สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า 11)

3. การนิเทศการศึกษา เน้นบรรยากาศแห่งความเป็นประชาธิปไตย ที่มีบรรยากาศแห่งการทำงานร่วมกันมีการยอมรับซึ่งกันและกัน มีการเปลี่ยนแปลงบทบาทในฐานะผู้นำและผู้ตาม ตลอดจนความรับผิดชอบต่อผลงานร่วมกัน (Burton & Bruckner, 1965, p. 1034; สัจจ อุทรานันท์, 2529, หน้า 11-14; สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า 11; สิทธิศักดิ์ นิระทัย, ม.ป.ป., หน้า 7)

4. การนิเทศเป็นการช่วยกระตุ้นเตือนการประสานงาน และแนะนำให้เกิดความเจริญงอกงามแก่ครูโดยทั่วไป เช่น จัดให้มีการฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพการสอน การพัฒนาเจตคติในการทำงาน เป็นต้น (ชารี มณีสรี, 2538, หน้า 27-28; สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า 11)

5. การนิเทศเป็นกระบวนการส่งเสริม สร้างสรรค์ กล่าวคือ ควรหลีกเลี่ยงการบังคับ เข้มงวด การตรวจตรา จัดมาตรฐานหรือพิธีรีตอง สร้างบรรยากาศและปล่อยให้ครูได้คิดสร้างสรรค์ตามสติปัญญา (ชารี มณีสรี, 2538, หน้า 27-28)

6. การนิเทศกับการปรับปรุงหลักสูตรเป็นงานที่เกี่ยวกัน กล่าวคือ งานนิเทศกับงานหลักสูตรและการสอนไม่แยกจากกัน งานนิเทศเกี่ยวข้องกับปัญหาของการให้หลักสูตร การพัฒนาวัสดุอุปกรณ์ การใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน (ชารี มณีสรี, 2538, หน้า 27-28)

7. การนิเทศคือการสร้างมนุษย์ การนิเทศจะสำเร็จได้ก็ต้องยอมรับนับถือบุคคลอื่น เห็นอกเห็นใจคนอื่น หาโอกาสให้ความร่วมมือช่วยเหลือ เพื่อสร้างมิตรไมตรีกับคนอื่น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า 11; ชารี มณีสรี, 2538, หน้า 27-28)

8. การนิเทศมุ่งส่งเสริมบำรุงขวัญ คุรุมีขวัญและกำลังใจดี จะตั้งใจในผลการเรียน ครูจึงต้องการการยกย่องชมเชย ให้ได้ทำงานในสิ่งที่ครูสามารถไม่ให้ทำในสิ่งที่ทำไม่ได้ (ชารี มณีสรี,

2538, หน้า 27-28; สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า 11)

9. การนิเทศมุ่งจัดช่องว่างระหว่างโรงเรียน และชุมชนโดยเฉพาะในชนบท โรงเรียนจะต้องประสานสัมพันธ์กับชุมชน จัดกิจกรรมร่วมกัน ร่วมกันศึกษาปัญหา ความต้องการและการวางแผนเพื่อพัฒนาชุมชน (ชาลี มณีศรี, 2538, หน้า 27-28)

จากหลักการนิเทศการศึกษาดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษาเป็นการช่วยเหลือและพัฒนาความสามารถของบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่ให้บริการด้านการศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม มีความเป็นประชาธิปไตย ถูกหลักวิชาการ และเป็นวิทยาศาสตร์ ที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นขั้นตอนและต่อเนื่อง โดยอยู่บนพื้นฐานของการให้ความเคารพนับถือ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนหรือผู้รับบริการ ให้บรรลุตามเป้าหมายการศึกษา

กระบวนการนิเทศการศึกษา

กระบวนการนิเทศการศึกษาเป็นการจัดลำดับขั้นตอนในการดำเนินการนิเทศที่เป็นระบบ และต่อเนื่องเพื่อช่วยให้การนิเทศประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีนักวิชาการได้เสนอกระบวนการการนิเทศการศึกษาไว้หลายกระบวนการ ดังนี้

เฮอริส (Harris, 1985 อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2542) ได้สรุปขั้นตอนของกระบวนการนิเทศการศึกษาไว้ 6 ขั้นตอน คือ

1. การประเมินสภาพการทำงาน (Assessing) เป็นกระบวนการที่ศึกษาถึงสภาพต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเพื่อเป็นตัวกำหนดการเปลี่ยนแปลงได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อจะศึกษาถึงธรรมชาติและความสัมพันธ์ของเรื่องต่าง ๆ การสังเกตสิ่งรอบตัว การทบทวน ตรวจสอบสิ่งรอบตัว การวัดพฤติกรรมและการเปรียบเทียบการทำงาน
2. การจัดลำดับความสำคัญของงาน (Prioritizing) เป็นกระบวนการกำหนดความสำคัญของงานตามเป้าหมายวัตถุประสงค์และกิจกรรมตามลำดับความสำคัญ ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายการกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดทางเลือก การจัดลำดับความสำคัญของงาน
3. การออกแบบวิธีการทำงาน (Designing) เป็นกระบวนการวางแผนหรือกำหนดโครงการต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยประกอบด้วย การจัดสายงานเป็นการจัดส่วนประกอบต่าง ๆ ของงานให้สัมพันธ์กัน การหาวิธีการนำเอาทฤษฎีหรือหลักการไปสู่การปฏิบัติ การเตรียมการต่าง ๆ ให้พร้อมที่จะทำงาน การจัดระบบการทำงาน และการกำหนดแผนในการทำงาน เป็นต้น

4. การจัดสรรทรัพยากร (Allocating Resources) เป็นการบวนการกำหนดทรัพยากรต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการทำงาน ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดและจัดสรรทรัพยากรที่ต้องใช้ตามความต้องการของหน่วยงานต่าง ๆ และความจำเป็นจะต้องใช้สำหรับความมุ่งหมายเฉพาะอย่าง รวมทั้งการมอบหมายบุคลากรให้ทำงานในแต่ละ โครงการหรือแต่ละเป้าหมาย

5. การประสานงาน (Coordination) เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับ งาน เวลา วัสดุ ปรกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกทุก ๆ อย่าง เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงบรรลุผล ซึ่งประกอบด้วย การประสานการปฏิบัติงานในฝ่ายต่าง ๆ ให้ดำเนินการไปด้วยความราบรื่น การสร้างความกลมกลืน และความพร้อมเพรียงการปรับการทำงานในส่วนต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพให้มากที่สุด การกำหนดเวลาในการทำงานในแต่ละช่วงการสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้น

6. การอำนวยการ (Directing) เป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติเพื่อให้เกิดสภาพที่เหมาะสมที่จะสามารถบรรลุผลแห่งการเปลี่ยนแปลงให้มากที่สุด ได้แก่ การแต่งตั้งบุคลากร การกำหนดแนวทางหรือกฎเกณฑ์ในการทำงาน การกำหนดระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับเวลา ปริมาณ หรืออัตราเร่งในการทำงาน การแนะนำการปฏิบัติงาน และการตัดสินใจเกี่ยวกับทางเลือกในการปฏิบัติงาน

ประทีป สยามชัย (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงกระบวนการนิเทศไว้ว่า เป็นกระบวนการทางสังคมซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับหลักการทางประชาธิปไตย ที่ทุกคนได้ทำงานและมีผลได้ผลเสียร่วมกัน ไม่ใช่เป็นหน้าที่ของผู้เชี่ยวชาญ หรือหน้าที่ของคนใด การนิเทศการศึกษาจะได้ผลดีต่อเมื่อได้ให้ทุกคนได้มองเห็นปัญหาและแก้ปัญหาทางการศึกษาร่วมกัน ยอมรับการเป็นผู้นำจากคนใดคนหนึ่งหรือทุกคนก็ได้ ยอมรับและปกป้องความเป็นตัวของตัวเอง และของสมาชิกในกลุ่ม รวมทั้งยอมรับหลักการที่ว่าทุกคนพร้อมใจ และตระหนักถึงหน้าที่ที่จะต้องทำงานและแก้ปัญหาร่วมกัน ทุกคนมีความสามารถไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่งที่จะแก้ปัญหานั้นได้ การนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพนั้น จึงไม่ใช่เพียงแต่ช่วยให้แต่ละคนแก้ปัญหาของตนเองได้เท่านั้น ยังช่วยจัดสภาพที่จะให้ทุกคนมีส่วนร่วมโดยอิสระในการแก้ปัญหาร่วมกัน

สิทธิศักดิ์ นิระทัย (ม.ป.ป.) ได้สรุปว่า ขั้นตอนการดำเนินการกิจกรรมในการนิเทศการศึกษา ที่จะให้ประสบความสำเร็จสมความมุ่งหมาย จะต้องประกอบด้วย กระบวนการต่าง ๆ ประกอบด้วย กระบวนการวางแผน (Planing Process) กระบวนการจัดการ (Organizing Process) กระบวนการผู้นำ (Leading Process) กระบวนการบริหาร (Controlling Process) และกระบวนการประเมิน (Assessing Process)

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538) ได้กล่าวถึงกระบวนการนิเทศการศึกษาว่า กระบวนการนิเทศการศึกษา หมายถึง แบบแผนของการนิเทศการศึกษาที่ลำดับขั้นตอน ไว้ต่อเนื่องกันอย่าง

เป็นระบบ ระเบียบ มีการลำดับขั้นตอนการทำงานไว้อย่างชัดเจน มีเหตุผลและมีความเป็นไปได้ซึ่ง ทศวรรษหน้าจะประกอบด้วยขั้นตอนทั้งหมด 5 ขั้นตอน คือ ขั้นสำรวจและวิเคราะห์ความต้องการ จำเป็น (Need Assessment) ขั้นกำหนดจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา ขั้นวางแผนและโครงการ นิเทศการศึกษา ขั้นปฏิบัติการนิเทศตามแผน และขั้นประเมินผล

สังด์ อุทรานันท์ (2529) ได้เสนอแนะกระบวนการ หรือขั้นตอนการนิเทศการศึกษา ตามสภาพของสังคมไทยประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การให้ความรู้ (Informing) การลงมือ ปฏิบัติ (Doing) การสร้างขวัญและกำลังใจ (Reinforcing) และการประเมินผล (Evaluating)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 ก) ได้กำหนดขั้นตอน กระบวนการในการนิเทศเพื่อพัฒนาครูไว้ ดังนี้

1. การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนา หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูล ที่แสดงสภาพปัจจุบันของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แล้วนำมาพิจารณากับข้อมูลที่แสดงภาพปลายทาง หรือ สภาพความสำเร็จของงาน ถ้าข้อมูลแสดงภาพปัจจุบัน ไม่สอดคล้องกับข้อมูลแสดงภาพความสำเร็จ ของงาน หรือด้อยกว่า ก็แสดงว่ามีความต้องการจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

2. วิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อย เพื่อกำหนดจุดพัฒนา หมายถึง การวิเคราะห์ผล หรือข้อมูล ที่ได้จากการประเมิน และองค์ประกอบที่ส่งผลต่อสภาพความสำเร็จของงาน เพื่อประโยชน์ในการ กำหนดจุดพัฒนา

3. การหาแนวทางเลือกเพื่อพัฒนา เป็นการพิจารณาเลือกยุทธศาสตร์ที่จะใช้ในการ ปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาให้มีความเป็นไปได้ หรือมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จมากที่สุด โดยคำนึงถึงจุดที่พัฒนา หรือข้อจำกัดของหน่วยงาน

4. การลงมือปฏิบัติ เป็นการนำยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้มาลำดับขั้นตอนการดำเนินการ และกำหนดสิ่งสนับสนุนในการดำเนินการ

5. การติดตามประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข เป็นการรวบรวมข้อมูลด้านการดำเนิน การนิเทศ และผลที่ได้ระหว่างการดำเนินการตามแผนนิเทศ ข้อมูลที่นำไปเปรียบเทียบกับสภาพ ความสำเร็จของแผนนิเทศ หากพบว่าไม่เป็นไปตามสภาพความสำเร็จที่กำหนดไว้ก็ต้องพิจารณาว่า มีข้อบกพร่องตรงไหน อย่างไร และหาวิธีพัฒนาให้ดีขึ้น หรือหากพบว่าดำเนินการตามแผน นิเทศบรรลุผลที่คาดหวังไว้ แต่จากการดำเนินการมีวิธีที่ดีกว่า มีประสิทธิภาพสูงกว่า ก็อาจพิจารณา ปรับปรุงให้ดีขึ้นอีกได้

กลิคแมน (Glickman, 1995) ได้สรุปขั้นตอนการนิเทศการศึกษาแบบความร่วมมือไว้ ดังต่อไปนี้

1. แนะนำ: การแยกแยะปัญหาของครู (Directing: Identifying the Problem as Seen by the Teacher) เป็นการสอบถามเกี่ยวกับปัญหาของครูทั้งหมด

2. การฟัง: การสร้างความเข้าใจของครู (Listening: Understanding the Teacher's Perception) ผู้นิเทศเปิดโอกาสให้ผู้รับการนิเทศได้เล่าหรือบรรยายในสภาพปัญหา

3. การไตร่ตรอง: การพิสูจน์ความจริง (Reflecting: Verifying Teachers Perception) เมื่อครูหรือผู้รับการนิเทศร่วมกันพูดถึงปัญหา ควรตรวจสอบความแน่นอนให้มากที่สุดด้วยความละเอียดรอบคอบ

4. การนำเสนอ: การเตรียมตัวของผู้นิเทศ (Presenting: Providing the Supervisor's Point of View) เมื่อถึงจุดหนึ่งของการประชุมผู้รับการนิเทศจะมีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน ก็จะเกิดคำถามของผู้รับการนิเทศ ที่เริ่มต้นคิดด้วยตัวของเขาเองในการกระทำที่เป็นไปไม่ได้ อย่างไม่รู้ตามผู้นิเทศ ควรจะมีบทบาทในการปรับเปลี่ยนแนวคิด และชี้จุดที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่ยาก ๆ และรูปแบบที่เหมาะสมในสิ่งที่ผู้รับการนิเทศไม่ทราบ

5. การสร้างความตระหนัก: ผู้นิเทศเข้าใจปัญหาของครูหรือผู้รับการนิเทศ (Clarifying: Seeking Teacher's Understanding of Supervisor's Perception of the Problem) เป็นวิถีทางที่ผู้นิเทศจะถ่ายทอดคำพูดเกี่ยวกับปัญหาของครู และถามเพื่อสอบถามความจริง

6. การแก้ปัญหา: การสร้างทางเลือก (Problem Solving: Exchanging Suggestions of Options) ถ้าผู้นิเทศและครูหรือผู้รับการนิเทศมีความคิดเห็นเหมือนกัน และเคยทำงานด้วยกันมาก่อนผู้นิเทศสามารถยกตัวอย่างเพื่อสอบถามข้อเสนอแนะ เช่น อนุญาตให้คิดเกี่ยวกับอะไรก็ได้ที่จะทำเพื่อแก้ปัญหาที่เหมาะสม และเป็นความคิดที่หลากหลายจนในที่สุดก็จะตัดสินใจด้วยกันเป็นอย่างดี

7. การสร้างความเข้าใจ: การยอมรับความขัดแย้ง (Encouraging: Accepting Conflict) การควบคุมการประชุมแบบเปิดโอกาสให้พูดต่างคนต่างพูด ผู้นิเทศต้องมีความมั่นใจในความคิดเห็นที่แตกต่าง คือการยอมรับว่าไม่มีผู้ชนะและผู้แพ้ มันเป็นความแตกต่างในความคิดทางวิชาการที่มีวิธีการที่เหมาะสม ผู้นิเทศจะต้องเชื่อโดยแท้จริงเกี่ยวกับการดูแลผลประโยชน์ของทุกฝ่าย

8. การแก้ไขปัญหา: การยอมรับทางเลือก (Reflecting: Finding an Acceptable Action) ภายหลังจากการพูดคุยถกเถียง มีข้อสังเกต 2 ประเด็น คือ การมีความคิดเห็นที่เหมือนกันและความคิดเห็นที่แตกต่างกัน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้กระบวนการประชุม ผู้นิเทศสามารถนำวิธีการต่าง ๆ มาดำเนินการได้ ดังนี้

8.1 ตรวจสอบบรรยากาศความแตกต่างที่มากที่สุด ที่ปรากฏระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศและสามารถอธิบายได้โดยตลอดว่า อะไรคือเจตนาโดยการเรียงลำดับ ข้อเสนอแนะของแต่ละคน

8.2 ขอมรับความจริงในความคิดเห็นที่แตกต่างกัน และหาวิธีการสร้างความมั่นใจจากข้อเสนอแนะแต่ละข้อเพื่อที่จะเลือกข้อเสนอแนะนั้น

8.3 ถ้าความคิดเห็น โดยทั่วไปไม่มีขอบเขตผู้นิเทศสามารถพิจารณาอย่างเป็นกลางว่าจะให้แต่ละคนนำข้อคิดเห็นของแต่ละคนออกมาพูด แล้วจะค้นพบข้อสรุปเป็นความคิดใหม่ และความคิดเห็นอื่น ๆ ก็เป็นไปได้

8.4 ถ้ายังไม่มี การเปลี่ยนแปลงและความจริงยังไม่ปรากฏออกมา ผู้นิเทศต้องกำหนดเวลานัดประชุมใหม่อีกครั้ง และเชิญบุคคลบางคนที่เห็นพ้องด้วยกันมาช่วยอธิบายแก้ปัญหา แต่ต้องรู้ว่าวิธีการนั้นไม่ตลอด สามารถเปลี่ยนแปลงได้

9. การสร้างความมาตรฐาน: การยอมรับรายละเอียดของแผน (Standardizing: Agreeing on Details of Plan) การตกลงที่จะยอมรับถึงของเขตของการกระทำนั้น ผู้นิเทศมีความต้องการรายละเอียดของเวลาสถานที่ เครื่องที่จะใช้ (ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร) ตลอดจนถึงทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้

10. การสร้างข้อตกลง: การยอมรับขั้นตอนสุดท้ายของแผน (ยอมรับแผน) (Negotiating: Agreeing to a Final Plan) ผู้นิเทศสรุปข้อตกลงด้วยการตรวจสอบความคิดเห็นทั้งสองฝ่ายเพื่อทำรายละเอียดและรายงานด้วยความเข้าใจเดียวกัน

จากแนวคิดด้านกระบวนการนิเทศการศึกษานั้นสรุปได้ว่า กระบวนการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทางสังคมที่ให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการคิดวางแผนและลงมือปฏิบัติร่วมกัน โดยการกำหนดเป้าหมายการนิเทศที่ชัดเจนเฉพาะเจาะจงตอบสนองความต้องการ และสามารถทำได้ด้วยการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการ เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการตัดสินใจสำหรับการวางแผนและกำหนดทางเลือก ที่มีรายละเอียดขั้นตอนการทำงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องสอดคล้องกับการจัดระเบียบงานด้วยการสร้างสื่อ เครื่องมือ และพัฒนาเทคนิควิธีการในการปฏิบัติการนิเทศ ทั้งทางตรงและทางอ้อม พร้อมกับการกระตุ้นให้ขวัญและกำลังใจในการทำงานรวมทั้งการควบคุม ตรวจสอบ ประเมินผลและการรายงานผลการปฏิบัติ

แนวคิดหลักการเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการศึกษา

ความหมายของการวัดและประเมินผลการศึกษา

1. ความหมายของ “การวัดผลการศึกษา” (Educational Measurement)

ได้มีผู้ให้ความหมายของการวัดผลไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

การวัดผลเป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่เราจะศึกษา (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และเอนกกุล กริแสง, 2517, หน้า 18)

การวัดผล หมายถึง กระบวนการในการนำสิ่งเร้าเข้าไปวัดคุณลักษณะที่ต้องการวัด เป็นการทำให้ผู้ถูกเร้าได้แสดงปฏิกิริยา หรือพฤติกรรมได้ตอบสนองตามคุณลักษณะนั้น ๆ ออกมาเป็นสิ่งที่สังเกตได้และวัดได้ เป็นตัวเลขหรือสัญลักษณ์ที่แทนคุณภาพ หรือปริมาณของพฤติกรรมที่แสดงออกมานั้น (สุนันท์ สลโกสม, 2524, หน้า 15)

การวัดผล เป็นวิธีการหรือกระบวนการที่กำหนดตัวเลขให้แก่สิ่งของหรือลักษณะ หรือเหตุการณ์ใด ๆ โดยเป็นไปตามเงื่อนไข หรือกฎเกณฑ์ (Tyler, 1965, p 26)

การวัดผลการศึกษา หมายถึง กระบวนการในการกำหนดตัวเลขหรือคะแนน หรือสัญลักษณ์อื่นใดเพื่อแทนปริมาณ หรือคุณภาพของพฤติกรรมแต่ละด้านที่เจริญก้าวหน้าในตัวนักเรียน ทั้งนี้ย่อมต้องอาศัยเครื่องมือหรือวิธีการที่เหมาะสม (บรรดล สุขปิติ, 2524, หน้า 4)

จากความหมายของการวัดผลข้างต้นนี้ พอสรุปได้ว่า การวัดผลการศึกษา หมายถึง กระบวนการในการกำหนดหรือหาจำนวน ปริมาณ อันดับ หรือรายละเอียดของคุณลักษณะ หรือพฤติกรรมความสามารถของบุคคล โดยใช้เครื่องมือเป็นหลัก ในการวัดกระบวนการดังกล่าว จะทำให้ได้ตัวเลข หรือข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ ที่ใช้แทนจำนวนและลักษณะที่เกิดขึ้น จากความหมายนี้ แสดงว่าการวัดผลการศึกษาต้องดำเนินการอย่างมีขั้นตอนเป็นระเบียบแบบแผน มีเครื่องมือ มีผลการวัดเป็นตัวเลข หรือเป็นรายละเอียดที่จะนำไปใช้บรรยาย บอกจำนวนหรือระดับของสิ่งที่ถูกวัด

2. ความหมายของ “การประเมินทางการศึกษา” (Educational Evaluation)

สำหรับความหมายของการประเมินทางการศึกษา ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กัน แต่โดยสาระแล้วมีความหมายที่คล้ายคลึงกัน ดังนี้

การประเมินผลทางการศึกษา เป็นกระบวนการในการตัดสินใจข้อมูลที่ได้มาจากการวัดผลหรือการทดสอบอย่างมีหลักเกณฑ์ (อำนวย เลิศขันธ์, ม.ป.ป., หน้า 7)

การประเมินผลทางการศึกษา คือ กระบวนการที่จะตัดสินคุณค่าของกิจกรรมทางการศึกษาที่อาศัยวิธีการที่มีระบบแบบแผนในการรวบรวมข้อมูล หลักฐาน และเหตุผลประกอบ

การพิจารณาตัดสินว่า กิจกรรมทางการศึกษานั้น ๆ ดีหรือไม่ดี เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมประการใด (พจน์ สะเพียรชัย, 2519, หน้า 72)

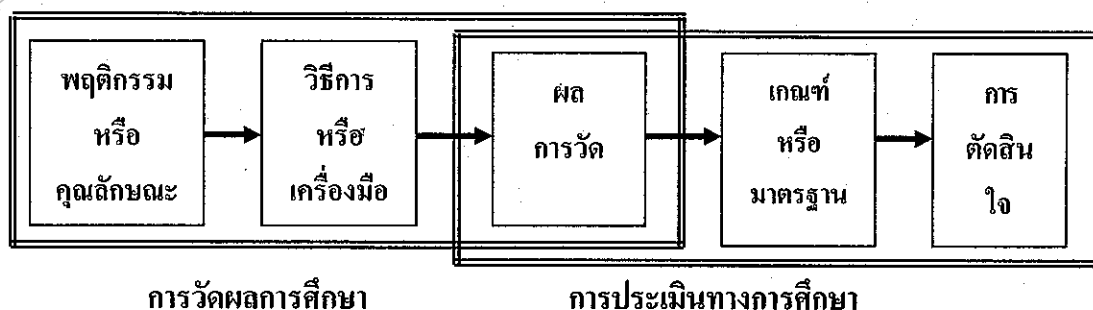
การประเมินทางการศึกษา หมายถึง กระบวนการในการตัดสินใจลงสรุปคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่เจริญก้าวหน้าในตัวนักเรียนว่า มีคุณค่าเพียงพหรือไม่หรือมีคุณภาพดีระดับใด ทั้งนี้ย่อมอาศัยเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งเป็นหลักในการเปรียบเทียบ (บรรลล สุขปิติ, 2524, หน้า 5)

จากความหมายดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าในการประเมินทางการศึกษา โดยทั่วไปจะต้องมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. ผลการวัด (Measurement) ทำให้ทราบสภาพความจริงของสิ่งที่ประเมินว่ามีปริมาณเท่าไรมีคุณสมบัติอย่างไร เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับการพิจารณา
2. เกณฑ์การพิจารณา (Criteria) ในการที่จะตัดสินหรือลงสรุปว่าสิ่งใดดีแล้วใช้ได้หรือไม่ได้นั้น จะต้องมียกเกณฑ์หรือมาตรฐานสำหรับใช้เปรียบเทียบกับสิ่งที่ได้จากการวัด
3. การตัดสินใจ (Decision) เป็นการชี้ขาดหรือสรุปผลการเปรียบเทียบระหว่างผลการวัดกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ว่าสอดคล้องกันหรือไม่ ทั้งนี้ การตัดสินใจที่ดีต้องอาศัยการใช้วิจารณญาณพิจารณาอย่างถี่ถ้วน ทุกแง่มุมและกระทำอย่างยุติธรรมโดยอาศัยสภาพและความเหมาะสมต่าง ๆ ประกอบ

ความสัมพันธ์ระหว่างการวัดผลการศึกษาและการประเมินทางการศึกษา

การวัดผลการศึกษาและการประเมินทางการศึกษา เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกัน กล่าวคือ เมื่อมีการวัดผลแล้วจะได้จำนวน ปริมาณ อันดับ หรือรายละเอียดของคุณลักษณะหรือพฤติกรรมความสามารถของบุคคล แล้วเอาผลจากการวัดเหล่านั้นมาพิจารณาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ หรือมาตรฐานที่ต้องการ เพื่อตัดสินใจชี้ขาดหรือลงสรุปเกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ ซึ่งเขียนสรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 10 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการวัดผลและการประเมินทางการศึกษา

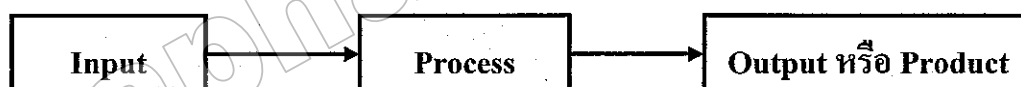
จากความสัมพันธ์นี้ จึงกล่าวได้ว่าผลการประเมินจะถูกต้องเหมาะสมเพียงใดขึ้นอยู่กับผลการวัดเป็นประการสำคัญ กล่าวคือ ถ้าผลการวัดถูกต้องผลการประเมินก็จะเชื่อถือได้ตรงตามความเป็นจริง ในทางตรงกันข้ามถ้าผลการวัดผิดพลาด การประเมินก็ย่อมผิดพลาดคลาดเคลื่อนไปด้วย

ด้วยเหตุนี้ จึงมีนักการศึกษาหลายท่าน ที่มีความคิดว่าไม่ควรแยกกิจกรรมในการวัดผล และการประเมินผลออกจากกัน ควรถือเป็นกิจกรรมเดียวกัน เริ่มตั้งแต่การกำหนดพฤติกรรมหรือคุณลักษณะที่ต้องการวัด ไปจนกระทั่งถึงการตัดสินใจ แล้วรวมเรียกว่า กระบวนการวัดและประเมินทางการศึกษา

ขอบข่ายของการประเมินทางการศึกษา

การประเมินทางการศึกษามีขอบข่ายกว้างหรือแคบเพียงใด และครอบคลุมสิ่งใดบ้างนั้น ขึ้นอยู่กับความเข้าใจและการมองภาพของคำว่า “การศึกษา” หรือ “ระบบการศึกษา” ว่าประกอบด้วยสิ่งใดบ้าง กล่าวคือ ถ้ามองภาพของการศึกษาว่าเป็นการเรียนการสอนในห้องเรียนเพียงประการเดียว การประเมินทางการศึกษาก็จะประเมินวงเวียนอยู่เฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น แต่ถ้ามองภาพของการศึกษากว้างไกลออกไปถึงองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น การลงทุน ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ของนักเรียนด้วยการประเมินทางการศึกษาก็จะต้องครอบคลุมไปถึงองค์ประกอบดังกล่าวด้วย

คำว่า “การศึกษา” หรือ “ระบบการศึกษา” มีแง่มุมที่จะมองได้หลายแบบ เช่น วัตถุประสงค์ ป้อนโรงงาน มีกระบวนการผลิต และจะได้ผลผลิตออกไปขายในตลาด ดังภาพที่ 11

ภาพที่ 11 ระบบการศึกษาในสายตาของนักเศรษฐศาสตร์

Input ได้แก่ ตัวนักเรียนทั้งในแง่ของสติปัญญา ความสนใจสภาพแวดล้อม ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ฯลฯ และตัวครู ซึ่งอาจพิจารณาในแง่วุฒิของครู ประสบการณ์ในการสอนของครู รวมทั้งขวัญกำลังใจต่าง ๆ ด้วย นอกจากนั้น ยังรวมถึงการลงทุนในด้านอื่น ๆ ด้วย

Process ได้แก่ การวางแผน การดำเนินงาน การบริหาร บริการต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนและในชั้นเรียน

Output หรือ Product ได้แก่ คุณลักษณะของนักเรียนในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลที่ได้มาจากผลรวมของ Input และ Process เช่น ความรู้ความสามารถ สติปัญญา เจตคติ คุณธรรม จริยธรรมและ

ทักษะในด้านต่าง ๆ

ส่วนนักการศึกษา มักจะมองการศึกษาว่า หัวใจของการศึกษาคือ “หลักสูตร” ซึ่งพิจารณาในประเด็น ต่อไปนี้

1. ความเชื่อถือหรือปรัชญาการศึกษาในแต่ละประเทศมีปรัชญาการศึกษาที่ไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความเชื่อ และระบบการปกครองของแต่ละประเทศ

2. ความมุ่งหมายและนโยบายการศึกษาของประเทศ ซึ่งเปลี่ยนไปตามความเชื่อ ความต้องการของสังคม ปรัชญาการปกครอง ความมุ่งหมายของการศึกษานี้ แบ่งได้หลายระดับ คือ

2.1 ระดับชาติทั้งระดับอุดมศึกษามัธยมศึกษาประถมศึกษาและการศึกษานอกระบบ

2.2 ระดับสถาบันซึ่งจำแนกไปตามแต่ละระดับในแต่ละกระทรวง กรมซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาการศึกษา ความเชื่อถือ ความต้องการของสังคม

2.3 ระดับชั้นเรียน เป็นความมุ่งหมายที่ขึ้นถึงการกระทำหรือพฤติกรรมของผู้เรียน เรียกว่าความมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

ความมุ่งหมายระดับสูง มักจะมีลักษณะเป็นนามธรรม ส่วนระดับต่ำลงนามักจะมีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น จนกระทั่งถึงระดับเป็นพฤติกรรมของผู้เรียนที่มุ่งหวังจะให้เกิดขึ้นเมื่อผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนไปแล้ว โดยเป็นพฤติกรรมที่สามารถวัดได้ สังเกตได้

3. เนื้อหาวิชา หรือสาระวิชาที่สอน ซึ่งเป็นเนื้อหาวิชาที่ผู้สร้างหลักสูตรเชื่อว่า จะเป็นเครื่องมือให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมต่าง ๆ ตามที่ได้ตั้งความมุ่งหมายเอาไว้ ทั้งนี้ต้องสอดคล้องกับระดับสติปัญญาและความสามารถของผู้เรียน นอกจากนั้นยังต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับสภาพการณ์บ้านเมืองด้วย

4. กิจกรรมการเรียนการสอน หรือวิธีการที่จะถ่ายทอดเนื้อหาวิชา ให้แก่ผู้เรียนให้สอดคล้องกับความมุ่งหมาย ปรัชญาการศึกษา สภาพแวดล้อมต่าง ๆ

5. การวัดประเมินผลการเรียนการสอน เป็นการตรวจสอบว่า เมื่อจัดกระบวนการเรียนการสอนตามเนื้อหาวิชาและตามความมุ่งหมายแล้วนั้น สิ่งที่เราทำไป ประสพผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

6. การบริหาร บริการทางการศึกษา คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องให้เกิดความสะดวกในการเรียนการสอน เช่น การจัดสรรเงิน การจัดบุคลากรเข้าสอน การจัดตารางสอน

นักการศึกษาอีกท่านหนึ่ง คือ Stufflebeam (1974) มองระบบการศึกษาว่า ประกอบด้วยองค์ประกอบใหญ่ ๆ 4 ประการ คือ

1. สภาพแวดล้อม (Context) หมายถึง สภาพแวดล้อมทางการศึกษา เช่น สภาพทางสังคม ความต้องการทางสังคม ภาวะเศรษฐกิจ บรรยากาศทางการเมือง แนวคิดใหม่ ๆ ทางการศึกษา

ลักษณะของท้องถิ่น ชนชั้นทางสังคม ระดับรายได้ การอบรมเลี้ยงดู บรรยากาศในห้องเรียน ฯลฯ อันเป็นภาวะแวดล้อมอันที่จะหล่อหลอม ชักนำ ชี้นำหรือมีอิทธิพลต่อการศึกษา

2. ตัวประกอบที่จะนำเข้าสู่ระบบการศึกษา (Input) หมายถึง องค์ประกอบที่จะนำเข้าสู่ระบบทางการศึกษา ได้แก่ เงินทุนต่าง ๆ ที่ลงไป หลักสูตร เช่น แผนการสอน สื่อการสอน วิธีสอน รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาประเภทต่าง ๆ เช่น

ครู ซึ่งแยกย่อยไปเป็น วุฒิ ประสบการณ์ เจตคติ สถิติปัญญา พื้นฐานทางครอบครัว

นักเรียน อาจแยกเป็น เพศ เจตคติ บุคลิกภาพ ระดับสติปัญญา ฯลฯ

3. กระบวนการ (Process) หมายถึง พฤติกรรมต่าง ๆ ในห้องเรียนที่จะจัดกระทำให้เกิดการเรียนการสอนได้สูงสุด ได้แก่ พฤติกรรมการสอน เช่น พฤติกรรมการบรรยาย ลักษณะการใช้คำประเภทต่าง ๆ การจัดการในห้องเรียน การเสริมแรง การจูงใจ ฯลฯ ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการในห้องเรียนที่จะเสริมสร้างให้ผู้เรียนได้เรียนรู้

4. ผลผลิต (Product) คือ คุณภาพของมนุษย์ที่เป็นผลผลิตทางการศึกษาในแง่ของ สถิติปัญญา จริยธรรม คุณธรรม พฤติกรรม ทักษะต่าง ๆ ฯลฯ

การวิเคราะห์ระบบการศึกษาตามแนวทางของ Stufflebeam (1974) นี้ เป็นรูปแบบที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในชื่อย่อ ๆ ว่า CIPP Model

ความมุ่งหมายของการประเมินทางการศึกษา

ในการปฏิบัติงานอะไรก็ตาม ผู้ปฏิบัติงานนั้นจะต้องตอบคำถามได้ว่า ทำไปเพื่ออะไร มีความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์อย่างไร เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานนั้น ๆ ให้สำเร็จ และตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ สำหรับการประเมินทางการศึกษา โดยทั่วไปแล้วมีความหมายของการประเมินพอสรุปได้ 3 ประการ ดังนี้ (สมบุญ ณันตะ, 2545, หน้า 10-22)

1. การประเมินเพื่อวินิจฉัย เป็นการประเมินเพื่อค้นหาส่วนที่บกพร่องหรือเป็นปัญหา เป็นการตรวจสอบความพร้อม ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำเนินงาน ซึ่งอาจมาจากสภาพแวดล้อมตัวบุคคล ทรัพยากร งบประมาณ

2. การประเมินเพื่อปรับปรุง เป็นการประเมินระหว่างการทำงานโดยพิจารณาว่า จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ตรงกับความต้องการ ประโยชน์และเป็นที่ยอมรับหรือไม่ วิธีดำเนินการ สภาพแวดล้อม บุคลากร เหมาะสม และจะช่วยให้อบรมตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ ทั้งนี้ เพื่อให้ผลการประเมินในการปรับปรุงการดำเนินงานให้เหมาะสม และมีประสิทธิภาพต่อไป

3. การประเมินเพื่อตัดสินเพื่อลงสรุป เป็นการประเมินผลเพื่อพิจารณาว่า การดำเนินงานนั้นมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลหรือไม่ การประเมินเพื่อจุดมุ่งหมายนี้ ตามปกติจะประเมินเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงานแล้ว

การประเมินประสิทธิภาพของงาน หมายถึง การตรวจสอบว่าผู้ปฏิบัติงานได้ปฏิบัติไปตามขั้นตอนโดยเคร่งครัดหรือไม่ได้งานตามที่กำหนดไว้หรือไม่ถ้ามีความสูญเปล่ามากก็แสดงว่ามีประสิทธิภาพต่ำ

การประเมินประสิทธิผลของงาน หมายถึง การตรวจสอบว่า ผลของงานนั้นเหมาะสมเพียงใดถ้าไม่สอดคล้องกับความต้องการหรือปัญหาย่อมถือว่างานนั้นมีประสิทธิผลต่ำ

ความสำคัญของการประเมินทางการศึกษา

การประเมินทางการศึกษามีความสำคัญและมีประโยชน์ ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาโดยตรงพอสรุปได้ดังต่อไปนี้ คือ

1. ช่วยชี้ให้เห็นว่า จุดมุ่งหมายของการดำเนินงานนั้น เหมาะสมและเป็นไปได้เพียงใด
2. ทำให้ทราบว่า การดำเนินงานบรรลุตามจุดมุ่งหมายหรือไม่
3. ช่วยกระตุ้นให้มีการเร่งรัด ปรับปรุง และดำเนินงาน
4. ช่วยให้เห็นข้อบกพร่องในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน ซึ่งจะเป็นหลักในการ

ปรับปรุงการดำเนินงาน

5. ช่วยควบคุมการดำเนินงานให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นการลดความสูญเปล่าในการใช้ทรัพยากร

6. ช่วยให้ข้อเสนอแนะ (Information) แก่ผู้บริหารในการดำเนินงาน
7. เป็นแนวทางในการกำหนดวิธีการที่เหมาะสมในการดำเนินงานครั้งต่อไป

หลักการของการประเมินทางการศึกษา

ประสิทธิ์ บัวคลี (2526, หน้า 28-36) ได้สรุปหลักการ ของการประเมินทางการศึกษาไว้ดังนี้

1. กำหนดสิ่งที่จะประเมินให้ชัดเจนและวัดได้ การประเมินเป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อนำมาตัดสินใจให้คุณค่า การกำหนดว่าจะตัดสินใจให้คุณค่าในเรื่องอะไรให้รู้ชัดเจนแน่นอนและสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลในเรื่องนั้นมาได้ จึงเป็นสิ่งจำเป็น

2. วางแผนการประเมินให้รัดกุม สะดวก ประหยัดและเป็นไปได้ ผู้ประเมินจะต้องวางแผนการเก็บข้อมูลให้รัดกุม จะเก็บข้อมูลอะไร โดยวิธีใดจึงจะได้ข้อมูลที่เที่ยงตรงและเชื่อมั่นได้โดยใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ควรใช้เทคนิคหลาย ๆ อย่าง เพื่อให้การประเมินมีความครอบคลุมสิ่งที่จะประเมิน คุณลักษณะบางอย่างมีองค์ประกอบเดียว เช่น ความสูง ความยาว น้ำหนัก ความเร็ว การประเมินคุณลักษณะเหล่านี้ทำได้ง่าย เพราะมีเครื่องมือวัดที่เป็นมาตรฐานแน่นอน สามารถเก็บข้อมูลได้สะดวก แต่การประเมินทางการศึกษาส่วนมาก ประเมินคุณลักษณะ

ที่มีองค์ประกอบหลายด้านซับซ้อนกัน จึงควรใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลหลาย ๆ อย่าง เพื่อให้แน่ใจว่าสามารถเก็บข้อมูลได้ครอบคลุมคุณลักษณะที่จะประเมินได้จริง ๆ

4. เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินต้องสัมพันธ์กับสิ่งวัดและจุดมุ่งหมายของการประเมิน ความสำคัญของการประเมินคือ การกำหนดเกณฑ์ในการตัดสินใจ เพราะเกณฑ์ที่เป็นตัวบ่งชี้คุณภาพของสิ่งที่ประเมิน และเป็นตัวบอกทิศทางหรือเป้าหมายของการประเมิน ในการวางแผนการประเมิน ผู้ประเมินจึงต้องกำหนดเกณฑ์ในการประเมินให้สอดคล้องสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายในการประเมิน และเทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

5. เลือกใช้เครื่องมือในการประเมินที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพให้เหมาะสมกับสิ่งที่ จะประเมิน การประเมินเป็นการตัดสินใจจากข้อมูล ถ้ามีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ มีจำนวนมากและถูกต้อง การตัดสินใจในการประเมินก็อยู่ในภาวะแน่นอน แต่ถ้าข้อมูลที่ได้อาจคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ก็ตัดสินใจอยู่ในภาวะไม่แน่นอน อาจผิดพลาดได้ ฉะนั้น วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเฉพาะเครื่องมือมีความสำคัญมาก ผู้ประเมินจะต้องรู้ข้อจำกัดของเครื่องมือ ประเมินแต่ละประเภท และรู้ธรรมชาติของข้อมูลที่จะเก็บเพื่อจะได้เลือกใช้เครื่องมือ ไปเก็บข้อมูลให้เหมาะสมการเลือกใช้เครื่องมือประเมินที่มีคุณภาพนั้น หมายถึง เครื่องมือนั้นมีคุณสมบัติที่สำคัญอย่างน้อย 2 ประการ คือ มีความเที่ยงตรง (Validity) อันหมายถึง เครื่องมือนั้นมีความสามารถวัดคุณลักษณะ ได้ตรงกับความต้องการ และมีความเชื่อมั่น (Reliability) คือ เครื่องมือนั้นให้ผลการวัดคงเส้นคงวา

6. ตระหนักถึงข้อจำกัดของเทคนิคการประเมินแต่ละอย่าง เทคนิคการประเมิน มีหลายแบบ แต่ละแบบมีข้อจำกัดเฉพาะตัว ผู้ประเมินจะต้องรู้จักเลือกใช้เทคนิคการประเมินให้ตรงกับจุดมุ่งหมายและสภาพแวดล้อมของสิ่งที่ประเมิน

7. ปรมาศจากความลำเอียง หลักการข้อนี้เป็นคุณธรรมของผู้ประเมินเป็นธรรมชาติของการประเมินแม้ว่าจะดำเนินการเก็บข้อมูลมาอย่างถูกต้อง ตรงความเป็นจริงเพียงใด ก็หนีขึ้น การใช้ดุลยพินิจของผู้ประเมินตัดสินคุณค่าไม่ได้ เพื่อให้การประเมินทางการศึกษาของครู และผู้บริหาร โรงเรียนมีความลำเอียงน้อยที่สุด ครูและผู้บริหารโรงเรียนควรคำนึงถึงหลักในการตั้งเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

7.1 กำหนดเกณฑ์การประเมินให้ชัดเจน แจ่มแจ้งเกณฑ์นี้ให้ผู้ถูกประเมินทราบทั่วกัน ก่อนดำเนินการ

7.2 ในการประเมินเรื่องที่มีผลกระทบต่อคนจำนวนมาก เช่น การพิจารณาความดีความชอบเป็นพิเศษให้แก่ครู พึงหลีกเลี่ยงการตัดสินใจโดยคนเดียว

จากหลักการทฤษฎีดังกล่าว พอสรุปได้ว่า ผู้ประเมินจะต้องกำหนดกรอบ วางแผน

เลือกเทคนิค กำหนดเกณฑ์ เครื่องมือในการประเมินที่เหมาะสม และใช้ดุลยพินิจด้วยความรอบครอบก่อนตัดสินใจให้คุณค่าในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และระลึกอยู่เสมอว่า จะต้องประเมินด้วยความเที่ยงธรรม และมีคุณธรรมอย่างสูง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนางานกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เนื่องจากกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาเป็นกลุ่มงานใหม่ จากผลการบังคับใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ จึงไม่มีงานวิจัยที่ผู้จัดทำไว้ แต่จะมีงานวิจัยที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ซึ่งเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวกับสภาพปัญหา แนวทางแก้ไข ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนางานด้านวิชาการของสถานศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

งานวิจัยในประเทศ

เจริญชัย กิตติพิรเดช (2543, บทคัดย่อ) ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ จากการศึกษา พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตร ไปใช้ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการนิเทศการศึกษา สำหรับการเปรียบเทียบขนาดโรงเรียนและประสบการณ์ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมยศ เนินสุวรรณ (2543, บทคัดย่อ) ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง มีผลการเปรียบเทียบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบกับขนาดโรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน ซึ่งในการศึกษามีข้อเสนอแนะ คือ ควรให้มีการอบรมเพื่อสร้างความเข้าใจเทคนิค วิธีการต่าง ๆ ในด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช (2542, หน้า 125) สภาพปัญหาของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นพอสรุปได้ ดังนี้

1. ปัญหาด้านบุคลากร

1.1 ศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบในแต่ละระดับ ตั้งแต่เขตการศึกษา จังหวัด และอำเภอ จำนวนค่อย ๆ เพิ่มมากขึ้น แต่บทบาทหน้าที่โดยส่วนใหญ่มักจะเป็นการนิเทศการศึกษาและติดตามประเมินผล มีการดำเนินงานด้านพัฒนาหลักสูตรบ้าง แต่ไม่ได้เน้นเรื่องของท้องถิ่น

1.2 นักวิชาการในท้องถิ่นมีจำนวนน้อยในภาครัฐ เช่น อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ในภาคเอกชน บุคคลเหล่านี้มีโอกาสน้อยมากที่จะเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ

1.3 ผู้บริหารโรงเรียน โดยส่วนใหญ่ไม่เข้าใจในหลักการและกระบวนการพัฒนาหลักสูตร บางอย่างเป็นการบริหารหลักสูตรและเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร ระดับท้องถิ่น ก็เป็นการสั่งการโดยไม่ทราบว่าได้กระทำ เช่น ให้ผู้สอนในโรงเรียนวิเคราะห์หลักสูตร และเขียนแผนการสอน ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรพร้อมกับให้การสนับสนุน การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นจะดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

1.4 ผู้สอนมีหน้าที่ในชีวิตประจำวันหลายด้าน เวลาส่วนใหญ่อยู่ในชั้นเรียน มีเวลาว่างทำงานธุรการในชั้นเรียน ตรวจงาน และงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย จึงมีเวลาค่อนข้างน้อยที่จะใช้สำหรับการคิดสร้างสรรค์พัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น

1.5 ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ได้ทำการสำรวจและจัดเก็บในแฟ้มข้อมูล บางครั้งเมื่อไปติดต่อหรือเชิญร่วมงาน อาจติดภารกิจอื่นที่เป็นอาชีพของตนเอง

2. ปัญหาด้านกระบวนการดำเนินงาน ในสภาพความเป็นจริงแล้ว มีบุคลากรภายในท้องถิ่นจำนวนน้อยที่มีความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร จึงมักเกิดปัญหาวางจะอย่างไร หรือทำงานด้วยความไม่มั่นใจเกรงว่าจะมีข้อบกพร่องหรือผิดพลาด

3. ปัญหาด้านความคิดสร้างสรรค์ บุคลากรทางการศึกษาหรือผู้นำหลักสูตรไปใช้ โดยส่วนใหญ่ยังคุ้นกับการรับความช่วยเหลือจากผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้อื่น ถ้าให้ลงมือปฏิบัติก็มักจะทำตามต้นแบบ หรือคัดแปลงจากต้นแบบ มีจำนวนน้อยคนที่พยายามใช้ความคิดสร้างสรรค์ของตนเองในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น

สมทรง ชุมรักษ์ (2542, หน้า 108) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาหลักสูตรของข้าราชการครู โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดภูเก็ต พบว่าระดับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของครูผู้สอนอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติม อยู่ในระดับน้อย ซึ่งเป็นเพราะว่าครูมีภาระงานมากทำให้ครูไม่มีเวลาที่จะศึกษาค้นคว้าความรู้ทางวิชาการ ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นน้อย และได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณน้อย

วรญา ทวีศักดิ์ (2545, บทคัดย่อ) ศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่าปัญหาการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของครู โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นของครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรและการนำไปใช้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการใช้

สื่อการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ของครู โรงเรียนมัธยมศึกษา จำแนกตามประสบการณ์สอน โดยรวมและรายด้านพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สำราญ ตติขรา (2545, บทคัดย่อ) ศึกษาการจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองตราด พบว่า ปัญหาการจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษา ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับปัญหามากไปน้อย คือ การประชาสัมพันธ์การสอน การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น การสอนเน้นกระบวนการคิด วิเคราะห์ การจัดสภาพแวดล้อมทางการสอน การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลตามสภาพจริง การสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การทำวิจัยในชั้นเรียน การให้การผู้เรียนค้นคว้าด้วยตนเอง

พิเชฐ คุรงคเวโรจน์ และคณะ (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่อง นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาของประเทศไทย พบว่า การจัดทำแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อศึกษามีกรอบการวางยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์การฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้เป็นผู้แนะนำ (Instructor) เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและมีความใฝ่รู้ (Active Learning) มีทักษะการใช้เทคโนโลยี (Technology Literacy)
2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน (Curriculum Development) ต้องปรับปรุงหลักสูตรที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนการสอนอย่างมีส่วนร่วม (Participation) และแบบโต้ตอบ (Interaction)
3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาเนื้อหาการเรียนการสอน (Content Development) เนื้อหาหลักสูตรต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้ มีความคิดวิจารณ์ญาณ ความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งการเป็นพลเมืองโลกที่เข้าใจสังคมและความหลากหลายทางวัฒนธรรม
4. ยุทธศาสตร์การพัฒนาเครือข่ายทางการศึกษา มีการเชื่อมโยงเครือข่ายของครูหรือผู้บริหารการศึกษา การสร้างเครือข่ายในกลุ่มวิชาชีพ และมีการเชื่อมโยงเครือข่ายกับชุมชน ธุรกิจ และสังคม
5. ยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ มีแนวโน้มที่ภาครัฐจะเป็นผู้วางกรอบและสร้างมาตรฐานการจูงใจให้ภาคเอกชนลงทุน

6. ยุทธศาสตร์การสร้างเสริมความเข้มแข็งในเชิงสถาบัน มีการจัดตั้งหน่วยดูแลการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาโดยเฉพาะ

7. การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย รัฐบาลต้องมีมาตรการสร้างแรงจูงใจ และระดมสรรพกำลังทั้งภาครัฐและเอกชน ครู ผู้ปกครอง และชุมชนรอบโรงเรียน

8. ความมุ่งมั่นของผู้นำประเทศและฝ่ายการเมือง ต้องผลักดันนโยบายต่าง ๆ ที่วางไว้เดินไปอย่างต่อเนื่อง

ปรีชา กระแส (2543) ทำการศึกษาการปฏิบัติงานและคุณภาพของการปฏิบัติงานของบุคลากรเทคโนโลยีทางการศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติของบุคลากรทางเทคโนโลยีทางการศึกษา อยู่ในระดับน้อย มีคุณภาพพอใช้ และคุณภาพสูงกว่าผู้ที่ไม่จบการศึกษาสาขาเทคโนโลยีทางการศึกษา

ศรียา เนตรน้อย (2540) ทำการศึกษาความคาดหวังและสภาพปฏิบัติจริงเกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์ เพื่อการเรียนการสอนของครูระดับประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า มีความแตกต่างกันโดยมีความคาดหวัง ด้านหลักสูตรคอมพิวเตอร์การจัดการเรียนการสอน ผู้เรียน และสถานที่อยู่บนระดับที่มากกว่าสภาพปฏิบัติจริงและมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากการเปรียบเทียบค่าระหว่างความคาดหวังกับสภาพปฏิบัติจริงที่สอดคล้องกันคือ หลักสูตรคอมพิวเตอร์ การจัดการเรียนการสอน ผู้เรียนและฮาร์ดแวร์ ส่วนด้านที่ไม่เป็นตามที่ต้องการคือ ด้านผู้บริหาร ผู้ปกครอง บุคลากร ซอฟต์แวร์และสถานที่ความต้องการ ครูส่วนใหญ่ต้องเพิ่มงบประมาณ มีการกำหนดนโยบายในการจัดหางบประมาณ ด้านอินเทอร์เน็ตอย่างชัดเจน และต้องการให้จัดอบรมในการนำอินเทอร์เน็ตไปประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนมากที่สุด

ชูศักดิ์ กุลทัฬห (2540) ได้ศึกษา สภาพและปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า สภาพการนิเทศภายในมีการปฏิบัติครบทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านกำหนดผู้รับผิดชอบ ด้านจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ ด้านการวางแผนการนิเทศ ด้านการดำเนินงานตามแผน ด้านการประเมินผล ปัญหาการนิเทศ ได้แก่ การขาดงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และสื่อต่าง ๆ ขาดครูผู้สอน บุคลากรที่นิเทศมีภารกิจมาก ขาดการนิเทศอย่างต่อเนื่องและสภาพปัญหาในการนิเทศโดยรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ธานินทร์ ชลจิตต์ (2542, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาความต้องการการนิเทศการสอนของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดตาก พบว่า มีความต้องการการนิเทศการสอนโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก จัดลำดับความต้องการเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การวัดผลและประเมินผลกิจกรรมการเรียนการสอน

หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ สื่อการเรียนการสอน และเปรียบเทียบความต้องการการนิเทศการสอนของครูผู้สอนจำแนกตามประสบการณ์ทางการสอน พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านสื่อการเรียนการสอน มีความต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) โดยครูที่มีประสบการณ์น้อย มีความต้องการการนิเทศการสอนมากกว่าครูที่มีประสบการณ์มาก

กนกพร จันทุมมี (2544, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการการนิเทศงานวิชาการของครูผู้สอนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพนสนธิคม จังหวัดชลบุรี พบว่า ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์มาก ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์น้อย และครูผู้สอนทุกกลุ่ม ประสบการณ์ที่รับผิดชอบ มีความต้องการการนิเทศงานวิชาการในระดับมาก ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์มากกับครูผู้สอนที่มีประสบการณ์น้อย มีความต้องการการนิเทศงานวิชาการ ไม่แตกต่างกันและครูผู้สอนกลุ่มประสบการณ์ที่รับผิดชอบต่างกันมีความต้องการการนิเทศงานวิชาการไม่แตกต่างกัน

ชวลิต ประทุมยศ (2544, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการความช่วยเหลือทางด้านวิชาการของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตการศึกษา 12 โดยรวมและในแต่ละด้าน คือ ด้านการใช้หลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและวิธีสอน ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก

สยาม สุ่มงาม (2542, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง กระบวนการดำเนินงานปัญหาและแนวทางแก้ปัญหการประกันคุณภาพ: กรณีศึกษาโรงเรียนนาร่อง สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษากระบวนการดำเนินงาน ปัญหา และแนวทางแก้ปัญหการประกันคุณภาพในโรงเรียนนาร่อง ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี ผลการวิจัยพบว่า 1) โรงเรียนนาร่องสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี เข้าสู่ระบบประกันคุณภาพในขั้นตอนการควบคุมคุณภาพการศึกษานำไปถ่ายทอดและนิเทศ ติดตาม การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัด 2) ปัญหาที่พบ คือ การนำความรู้ไปถ่ายทอด ของศึกษานิเทศก์ให้กับผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ใช้วิธีการผนวกในงานปกติ ทำให้ผู้บริหารบางคนได้รับความรู้ไม่ชัดเจน เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาและยังพบว่า การนิเทศ กำกับ ติดตาม การถ่ายทอด ยังไม่เป็นระบบและพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรทางการศึกษาบางคน ยังไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลง 3) แนวทางการแก้ปัญหาของจังหวัด ได้ดำเนินการนิเทศด้วยการแนะนำด้วยวิชาการ กระตุ้นเตือนการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน ให้เร่งรีบดำเนินการตามนโยบายการประกันคุณภาพและการให้ความช่วยเหลือเป็นรายกรณีด้านการขาดงบประมาณ

วรรณิ พจน์พัฒนาพล (2542, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 12 พบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับกลาง เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ ผู้บริหารที่มีประสบการณ์มากมีปัญหายุ่งในระดับปานกลาง ผู้บริหารที่มีประสบการณ์น้อยมีปัญหายุ่งในระดับปานกลาง และจำแนกตามขนาดโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหายุ่งในระดับมาก ส่วนผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางและเล็กมีปัญหายุ่งในระดับปานกลาง นอกจากนี้ปัญหาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงเรียนโดยรวมและรายด้าน จำแนกตามประสบการณ์การบริหารของผู้บริหารโรงเรียนไม่แตกต่างกัน จำแนกตามขนาดของโรงเรียนไม่แตกต่างกัน

สมมาตร สวรรณทวี (2540 อ้างถึงใน วรรณิ พจน์พัฒนาพล, 2542, หน้า 37) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา พบว่า มีปัญหาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา โดยส่วนรวมและแต่ละงานอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่าปัญหางานกิจการนักเรียนอยู่ในลำดับหนึ่งและงานวิชาการอยู่ในลำดับหก ส่วนผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์เป็นผู้บริหารต่างกัน มีปัญหาการปฏิบัติงานต่างกัน มีปัญหาการปฏิบัติงานโดยรวมและแต่ละงานไม่แตกต่างกัน

สุวิทย์ ชันอินทร์ (2541, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาการบริหารงานเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระแก้ว พบว่า ปัญหาการบริหารงานเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระแก้ว โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการปฏิรูปการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการนิเทศและสนับสนุนทางวิชาการและด้านมาตรฐานโรงเรียน

งานวิจัยต่างประเทศ

กมล สดประเสริฐ และสุนทร สุนันชัย (2540) ได้ทำการศึกษาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ความสำเร็จจากรูปแบบการกระจายอำนาจ ทำให้โรงเรียนมีความคิดริเริ่มในด้านการจัดการหลายอย่าง เช่น การบริหารบุคคลหรือการกำหนดการปฏิบัติงาน ยุทธศาสตร์การสอนเด็กหลายอายุในวิชาสังคมศึกษา และการสอนเป็นทีมแบบหลายวิชา การเปลี่ยนการสอนเด็กอนุบาลจากครึ่งวันเป็นเต็มวัน และการเพิ่มงบประมาณการสอนภาษา การเปลี่ยนวิธีการสอนใหม่เป็นแบบบูรณาการ ใช้การประเมินผลจากผลการปฏิบัติงานของนักเรียน การเลือกสรรครูใหญ่ในความรับผิดชอบครู การบริหารโรงเรียนด้วยคณะ

กรรมการครูโดยไม่มีครูใหญ่ การวางแผนงบประมาณตลอดจนการจัดการ และจัดสรรงบประมาณ ในปัจจุบันตกเป็นหน้าที่ของสภาโรงเรียน

กาญจนา कुमारภัย และประกอบ कुमारภัย (2540) ได้ศึกษาการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานของประเทศออสเตรเลีย พบว่า ความมุ่งมั่นที่จะให้ออสเตรเลียเป็นประชาชาติ แห่งการทำงานนับว่าได้ดำเนินการบรรลุผลด้วยดีคือ อัตราการว่างงานของประชากรลดลง โดยสามารถบรรจุบุคคลเข้าทำงานได้ 520,000 คน มีการฝึกอบรมให้กับประชาชนกว่า 37,000 คน และมีธุรกิจขนาดเล็กเกิดขึ้นมาใหม่กว่า 10,000 แห่ง มีนักศึกษาเข้าศึกษาต่อ ในสถาบันอุดมศึกษา มากขึ้น นอกจากนี้ยังให้บริการการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ และเข้าร่วมกับองค์การระหว่างประเทศ และกับนานาชาติทั่วโลก ออสเตรเลียยึดหลักแห่งความเป็นธรรมในสังคม การเข้าถึงและความเท่าเทียมกันในการปฏิบัติงาน โดยไม่มีอคติกับกลุ่มบุคคลด้อยโอกาสต่าง ๆ แต่ยังพบปัญหาและอุปสรรค ในหลาย ๆ ด้าน ทั้งในเรื่องระบบการทำงานและการประสานงาน และผู้เกี่ยวข้องในระดับโรงเรียน ไม่ค่อยมีเวลาให้กับงานที่เพิ่มขึ้นเท่าที่ควรที่สำคัญคือ มีการตัดงบประมาณลงต่ำกว่าความเป็นจริง ค่อนข้างมาก และต่อเนื่องกันมานานกว่าทศวรรษ ทำให้มีการยุบเลิกโรงเรียนและลดจำนวนครูลง เป็นจำนวนมาก หลังจากที่มีการปฏิรูปโรงเรียน ครู-อาจารย์ ต้องรับภาระงานมากขึ้นและมี ทรัพยากรเพื่อการดำเนินงานไม่เพียงพอ

ไพฑูรย์ สีนลรัตน์ (2540) ได้ทำการศึกษาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศ เวียดนาม พบว่า จากผลของการปฏิรูปการศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษา ตอนปลายทำให้จำนวนผู้เรียนและจำนวนชั้นเรียนของทั้ง 2 ระดับ เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย โปรแกรมการเรียนที่แบ่งเป็น 3 สาย เป็นที่พอใจของนักเรียนและ ผู้ปกครองมาก ส่วนผลการจัดการเรียนการสอนชั้นพิเศษ ได้รับการพัฒนาอย่างรวดเร็ว จนสามารถ แข่งขันกับนานาชาติเช่น ชนะการแข่งขัน คณิตศาสตร์โอลิมปิก ฟิสิกส์โอลิมปิก

เทเลอร์ (Taylor, 1996, p. 2213-A cited in Beauchamp, 1975) ได้วิจัยเรื่องการเปรียบเทียบ หลักสูตรวิทยาศาสตร์ ระหว่างหลักสูตรนานาชาติ ในประเทศอังกฤษและแคว้น เวลส์ กับหลักสูตรในรัฐออนตาริโอ ประเทศแคนาดา พบว่า ระบบการศึกษาในรัฐออนตาริโอ มีการกระจายอำนาจทางการศึกษามากกว่าระบบการศึกษาในประเทศอังกฤษและแคว้นเวลส์ เช่น การส่งเสริมให้โรงเรียนสามารถพัฒนาหลักสูตรขึ้นมาใช้เอง ในขณะที่หน่วยงานทางการศึกษา ส่วนท้องถิ่นของประเทศอังกฤษ และแคว้นเวลส์ มีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรขึ้นมาใช้เอง มีน้อยมาก ดังนั้นควรจะผลักดันให้มีการจัดการศึกษาที่มีการเน้นการกระจายอำนาจไปยังท้องถิ่น เช่น การทำโปรแกรมวิทยาศาสตร์ในรัฐออนตาริโอมาใช้สอน และให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการ พัฒนาหลักสูตรมากยิ่งขึ้น

บัคเลอร์ (Butler, 1996, p. 4254-A cited in Beauchamp, 1975) ได้วิจัยเรื่องกระบวนการพัฒนาหลักสูตรการออกแบบกราฟิกที่มีประสิทธิภาพ พบว่าควรรวบรวมแนวคิดและสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบกราฟิกที่จำเป็นทางการศึกษาให้ได้มากที่สุด ก่อนดำเนินงานพัฒนาหลักสูตร จากนั้นจึงแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมา ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกราฟิกและนักการศึกษา เมื่อดำเนินการพัฒนาหลักสูตรแล้วควรมีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้ทราบทั่วกัน ทั้งนี้หน่วยงานสังกัดควรสนับสนุน ส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมด้วย

โจฮันเซน (Johansen, 1967, p. 82) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลของการรับรู้ของครูกับการตัดสินใจใช้และส่งเสริมหลักสูตรในท้องถิ่น พบว่า ครูที่มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหลักสูตรเป็นผู้ส่งเสริมและนำหลักสูตรไปปฏิบัติได้ดีกว่าครูที่ไม่มีส่วนร่วม

โรบินสัน (Robinson, 1992, p. 746) ได้ศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาและการพัฒนาชุมชน พบว่า ในการจัดการศึกษาควรเปิดโอกาสให้ท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อที่จะแก้ปัญหาของชุมชนได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการจริง

ฟีล และ โอคีย์ (Fiel & Okey, 1976) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลของการทดสอบย่อยและการสอบซ้ำในความรู้พื้นฐาน โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 8 จำนวน 90 คน ใช้เนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์เรื่องกราฟในการทดลอง พบว่า การทดสอบและการสอนความรู้พื้นฐานไม่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

มีน และคณะ (Mean et al., 1993) เสนอผลงานการศึกษาการเทคโนโลยีเป็นสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ 1) การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ 2) การศึกษาเชิงวิเคราะห์ 3) การศึกษาเชิงทดลอง 4) การศึกษาความคุ้มค่าในการลงทุน ผลปรากฏว่าการเปรียบเทียบเทคโนโลยีเดิมกับของใหม่ ไม่สามารถแสดงความแตกต่างได้อย่างเด่นชัด แต่มีผลต่อการเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอน ส่วนการศึกษาเชิงวิเคราะห์พบว่า การนำเอาเทคโนโลยีมาเป็นวิธีการสอนต้องจัดให้ประสานคู่กันไปกับผู้เรียนและกิจกรรมที่ทำทนายและเป็นจริง เทคโนโลยีจึงจะสามารถก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในการเรียนของผู้เรียน ได้ตามความต้องการ ส่วนการศึกษาเชิงทดลองก็เป็นการศึกษาระบบกับความคิดรวบยอด การศึกษาความคุ้มค่าในการลงทุน ต้องศึกษาความคุ้มค่าของอุปกรณ์กับวิธีสอนว่าคุ้มค่ากันหรือไม่

เบิร์ท (Burt, 1981, p. 2811-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับโปรแกรมการจัดบริการของศูนย์โสตทัศนศึกษา ซึ่งมีนักเรียน ครู ผู้บริหาร และผู้เชี่ยวชาญการศึกษา เป็นผู้ให้ข้อมูล เพื่อที่จะทราบว่าการอะไรที่จะสนับสนุนความต้องการของนักเรียนในศูนย์โสตทัศนศึกษา ของโรงเรียน

มัธยมศึกษาตอนปลาย รัฐลอสแอนเจลิส 5 แห่ง พบว่าโปรแกรมการบริการของศูนย์โสตทัศนศึกษา สนับสนุนการเรียนการสอนของนักเรียนและครูดีกว่าห้องสมุดธรรมดา ซึ่งหมายความว่า ครูและนักเรียนมีความสะดวกในการใช้วัสดุ ครูและนักเรียนมีโอกาสในการร่วมกิจกรรมในศูนย์โสตทัศนศึกษานักเรียนและครูมีโอกาสในการรับบริการจากบุคลากรของศูนย์ได้เต็มที่

กัสส์ (Guss, 1973) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความรู้สึกของครูที่มีต่อการนิเทศ พบว่า ครูคิดว่าการนิเทศยังไม่เป็นศูนย์กลางในการปรับปรุงการเรียนการสอน และยังไม่ได้รับริเริ่มความช่วยเหลือในการสอน ครูต้องการการนิเทศที่ช่วยเหลือเขาในการแก้ปัญหาการเรียนการสอน

เวน (Wayne, 1980, p. 1293-A) ได้ศึกษาการรับรู้บทบาทการนิเทศการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ด้านความรับผิดชอบและขอบข่ายงานนิเทศ มีอันดับความสำคัญสูง ได้แก่ งานเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน การแนะแนว งานบริหารและงานวิชาการ และงานนิเทศภายในโรงเรียน ด้านเวลาที่ใช้ทำงาน งานที่ผู้บริหารโรงเรียนใช้เวลาน้อยที่สุด คือ งานเกี่ยวกับพัสดุ งานที่ผู้บริหารโรงเรียนใช้เวลานานที่สุด คือ งานนิเทศภายในโรงเรียนเกี่ยวกับหลักสูตร งานการสอนและงานแนะแนว และงานเทคนิคการนิเทศที่ได้ผล ได้แก่ วิธีเขียนชั้นเรียน การประชุมร่วมกับครู ส่วนวิธีที่ได้ผลน้อยที่สุดคือ การใช้เอกสาร

คิว (Dew, 1994, p. 2815) ได้วิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับบทบาททางความรู้ในกระบวนการนิเทศผลการวิจัยพบว่า

1. ครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอนและมีวุฒิทางการศึกษาเห็นว่า ความรู้ในการนิเทศการสอนเป็นสิ่งจำเป็น
2. ความเห็นของครูเกี่ยวกับความรู้ด้านการนิเทศการสอนมีความจำเป็น และมีการเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากวิธีการปฏิบัติการนิเทศความรู้และการนิเทศมีความจำเป็น
3. ครูที่มีวุฒิต่าง ๆ และสำเร็จการศึกษาจากสาขานั้น ๆ มีความเห็นว่าศึกษานิเทศก์ควรมีความรู้ในการพัฒนาเด็กพอ ๆ กับความรู้ในเนื้อหาการนิเทศการสอน
4. ครูที่มีประสบการณ์เห็นว่าศึกษานิเทศก์ควรมีความรู้ในเรื่องที่นิเทศ คนที่เป็นครูใหม่ ๆ ต้องมีความสามารถในการปกครองชั้นเรียนซึ่งสิ่งนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่ง

ลาวาเฟลท์ (Lwafiet, 1980 อ้างถึงใน วรณี พจน์พัฒนพล, 2542, หน้า 38) ได้วิจัยเกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพของโรงเรียนในแต่ละระดับ เพื่อใช้เป็นแนวทางให้โรงเรียนถือปฏิบัติและประเมินคุณภาพในการรับรองคุณภาพการศึกษาจะต้องมีเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนได้แก่ จุดมุ่งหมาย องค์กรบริหาร บริการนักเรียน หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน โปรแกรมเสริม หลักสูตร บุคลากร อาคารสถานที่ และการเงิน

จากการศึกษางานที่วิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหา แนวทางแก้ไข ข้อเสนอแนะและ
แนวทางพัฒนางานด้านวิชาการของสถานศึกษา พอสรุปได้ว่าสถานศึกษายังประสบกับปัญหา
ในด้านต่าง ๆ และยังต้องการพัฒนางานวิชาการ ทั้งด้านหลักสูตร การวัดผลและประเมินผลการ
พัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา การนิเทศติดตามและในการประกันคุณภาพ
การศึกษา อยู่ในระดับค่อนข้างสูง

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University